

Τύπος, Τόπος, Χώρος

Γιάννης Α. Κούκης

Κάθε θέμα το βλέπω σαν αφορμή για να ασχοληθούμε με τον τύπο και τον τόπο. Σε κάθε θέμα ξεκινάμε από την Αρχή, διότι τύπος ή τόπος, ή και τα δύο μαζί, μπορεί να διαφέρουν.

Τύπος με την έννοια του αρχέτυπου, γενικού και επαναλαμβανόμενου. Τόπος, αντίθετα, με την έννοια του ειδικού, συγκεκριμένου και μοναδιαίου.

Ο Τύπος: αφορά τις κατηγορίες του χώρου.

την τυπολογία χώρων καθιερωμένων ιστορικά όπως:

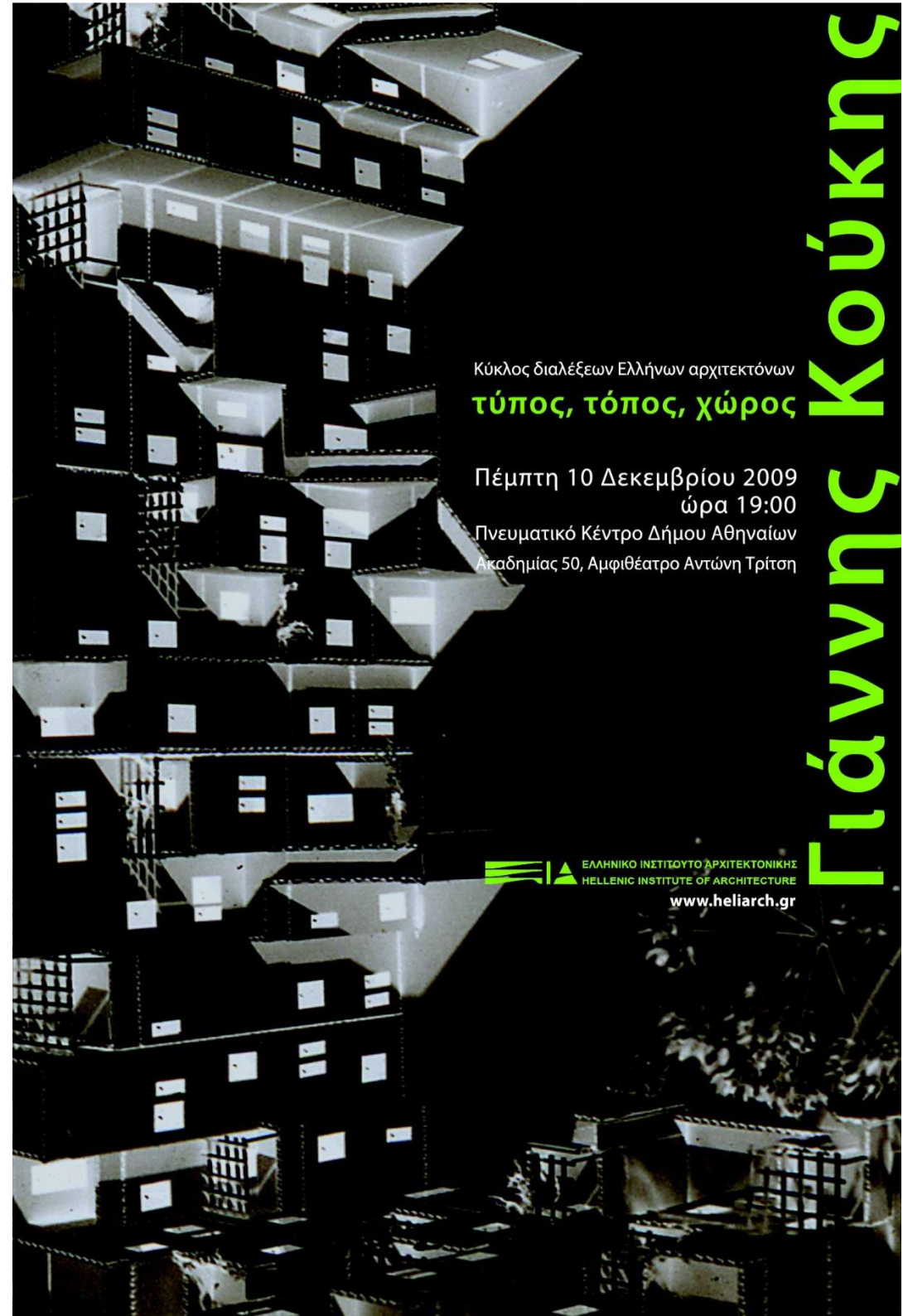
αίθριο, στοά, πύλη, περιστύλιο

τον κτιριολογικό τύπο όπως:

κατοικία, σχολείο, ή οικοδομικό τετράγωνο στην πολεοδομία

την τυποποίηση του χώρου: την αναγωγή του σε ομοειδείς μονάδες

και τέλος τον Μαθηματικό Τύπο, δηλαδή τη γεωμετρία του χώρου.

Κύκλος διαλέξεων Ελλήνων αρχιτεκτόνων
τύπος, τόπος, χώρος

Πέμπτη 10 Δεκεμβρίου 2009
ώρα 19:00
Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων
Ακαδημίας 50, Αμφιθέατρο Αντώνη Τρίτση

 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
HELLENIC INSTITUTE OF ARCHITECTURE
www.heliarch.gr

Γιάννης Κούκης

Ο Τόπος: αφορά τα συγκεκριμένα και ειδικά χαρακτηριστικά του χώρου, όπως:

τα τοπογραφικά δεδομένα: το κλίμα, την τοπογραφία, τα υλικά, την πόλη ή το φυσικό τοπίο

τις πολιτισμικές διαφορές, την ιστορία και την παράδοση

τις κοινωνικές συνθήκες, τις συμπεριφορές, τις δραστηριότητες και τις ανθρώπινες σχέσεις.

Ανάμεσα σε αυτούς τους δύο πόλους κινείται το εκκρεμές της σκέψης μας, κλίνοντας ανάλογα με την περίπτωση προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση, προκειμένου να μεταφέρουμε τις υφιστάμενες συνθήκες στον χώρο.

Χώρος: Τύπος και Τόπος είναι οι δύο κύριοι συντελεστές της σύνθεσης, οι οποίοι μέσα από τη Γεωμετρία μετασχηματίζονται σε χώρο.

Τα αποτελέσματα της δουλειάς μας μπορεί να διαφέρουν μεταξύ τους, γιατί μέριμνά μας δεν είναι η διατήρηση ενός style, ενός σήματος κατατεθέν, αλλά η ανάδειξη της ιδέας που επιβάλλει κάθε φορά το συγκεκριμένο θέμα.

Γι' αυτό πιστεύω ότι η αναγνωρισιμότητα των έργων μας βρίσκεται περισσότερο στον τρόπο προσέγγισης, παρά στο αποτέλεσμα. Περισσότερο στο process, παρά στις τελικές μορφές που μπορούν ανάλογα με την περίπτωση να διαφέρουν.

Τα θέματα των έργων από τη δουλειά μας που επέλεξα να σας δείξω αφορούν διαφορετικές χρονικές περιόδους. Συχνά στην πράξη, όπως καλά γνωρίζετε, παρεμβάλλονται αντικείμενα ετερόκλητα που διακόπτουν μια συγκεκριμένη ροή της σκέψης.

Εκ των υστέρων όμως αποκαλύπτονται συνέχειες που συνδέουν αντικείμενα διάσπαρτα στο χρόνο, σαν να υπάρχουν υπόγειες διαδρομές ανάμεσά τους.

Επιχειρώντας λοιπόν να επισημάνω τις συναρτήσεις σε αυτά που θα σας παρουσιάσω και όχι πάντα τη χρονολογική σειρά, τα ομαδοποίησα σε τρεις κατηγορίες κάτω από τον γενικό τίτλο: Τύπος, Τόπος, Χώρος.

Η πρώτη αφορά τον Τύπο και το Αστικό Περιβάλλον (1),

η δεύτερη τον Τόπο και το Φυσικό Περιβάλλον (2)

και η τρίτη τη Γεωμετρία και τους μετασχηματισμούς του Χώρου (3).

Εξυπακούεται ότι οι κατηγορίες δεν είναι απόλυτες και ότι και αυτές μεταξύ τους συνδέονται και αλληλοεπικαλύπτονται. Ας τις διατηρήσουμε όμως εδώ, χάριν ευκρίνειας.

1. Τύπος και Αστικό Περιβάλλον

Νέα Ερυθραία

Οι εξώστες καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την τυπολογία του αθηναϊκού δρόμου, όπως τα μεγάλα οικοδομικά τετράγωνα το Βερολίνο και οι συμπαγείς τοίχοι την αραβική πόλη.

Έτσι, στη Νέα Ερυθραία κάναμε μια πιο συστηματική χρήση του φαινομένου των εξωστών, τοποθετώντας μια μεταλλική σκαλωσιά με τέντες, όπου μπορεί να αναρριχηθεί το πράσινο.

Δημιουργείται έτσι μια διάφανη δεύτερη προστατευτική όψη και ανάμεσα στις δύο όψεις ένας μεταβατικός χώρος ανάμεσα στο μέσα και στο έξω, που χαρακτηρίζει συχνά και την ανώνυμη αρχιτεκτονική του τόπου μας.

Εικόνα 1 Νέα Ερυθραία

Εικόνα 2 Νέα Ερυθραία

Εικόνα 3 Νέα Ερυθραία

Κυπριάδου

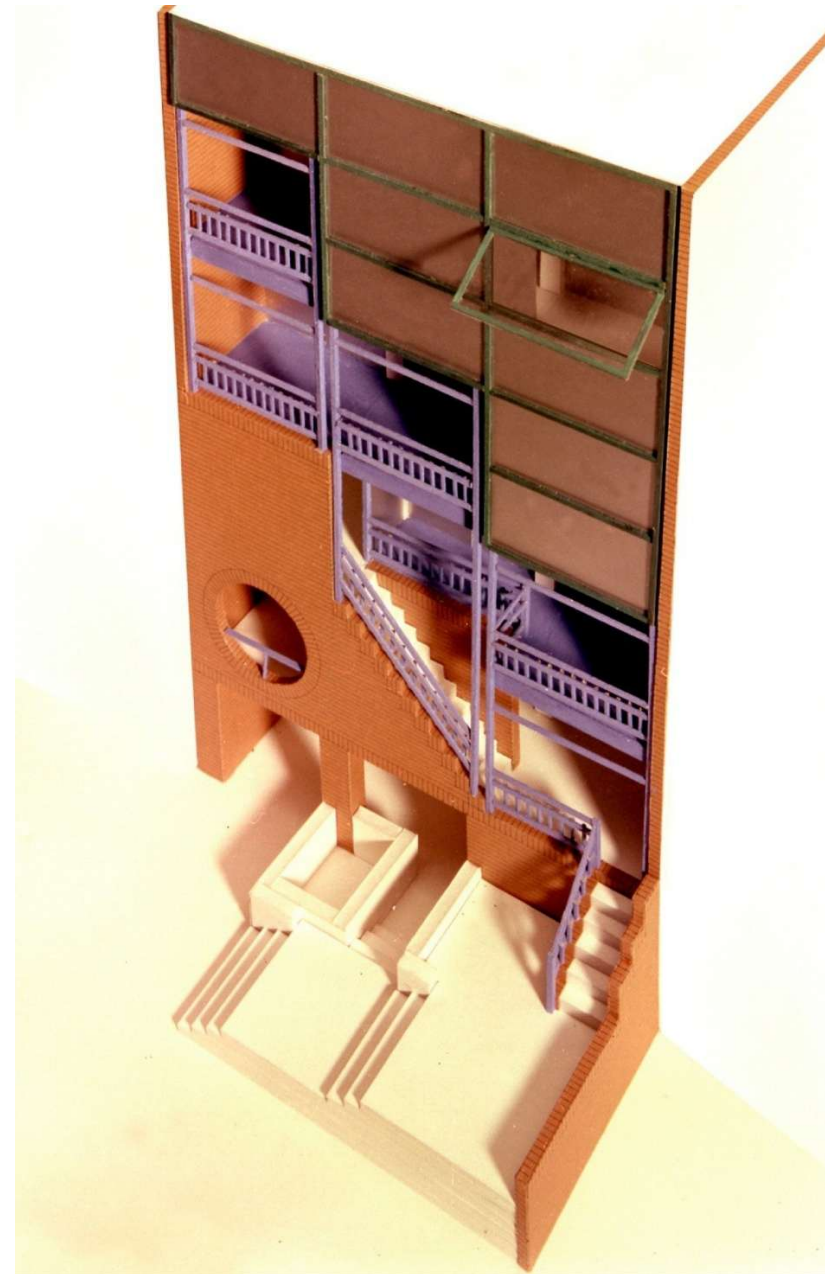
Η συνοικία Κυπριάδου στο τέρμα Πατησίων ήταν παλιά μια κηπούπολη. Και τώρα ανάμεσα στις πολυκατοικίες βλέπει κανείς παλιές μονοκατοικίες.

Για να παραπέμφουμε στην υφιστάμενη τυπολογία και να δώσουμε αυτή την αίσθηση, επιχειρήσαμε μια καθ' ύψος προσθήκη διακριτών μονάδων κατοικίας μέσα σ' ένα ενιαίο πλαίσιο.

Εικόνα 4 Κυπριάδου

Η χρήση διαφορετικών υλικών και χρωμάτων, η εναλλαγή πλήρων και κενών, ακόμα και η χρήση της εξωτερικής σκάλας για τους κάτω ορόφους, έγιναν για να αρθρώσουν το όλο σε επιμέρους ενότητες, παραπέμποντας όχι σε μια πολυκατοικία, αλλά σε ένα άθροισμα μονοκατοικιών.

Εικόνα 5 Κυπριάδου

ΙΖΟΛΑ

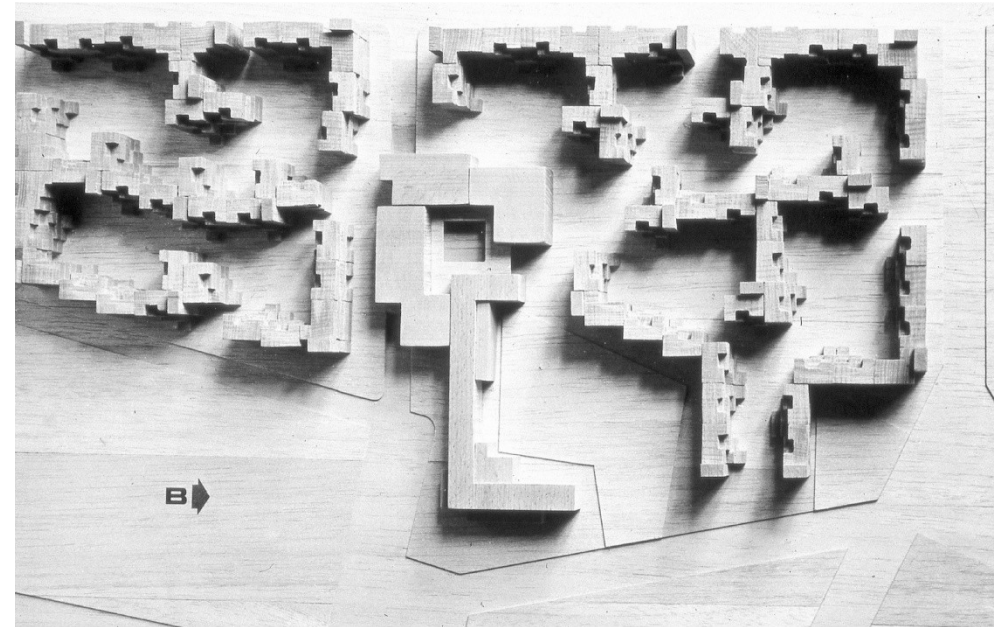

Εικόνα 6 ΙΖΟΛΑ

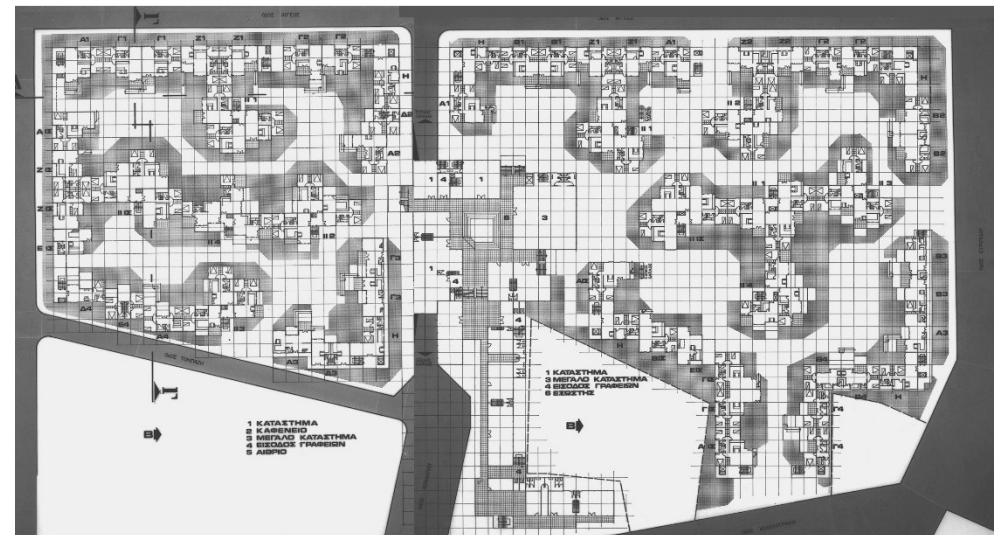
Με το θέμα ΙΖΟΛΑ είχαμε την ευκαιρία να ασχοληθούμε με τον τύπο της αστικής κατοικίας και του οικοδομικού τετραγώνου σε ένα μεγάλο οικιστικό συγκρότημα στην Καλλιθέα με δομήσιμη επιφάνεια 45.000 μ², όπου παλιά υπήρχαν οι εγκαταστάσεις του εργοστασίου ΙΖΟΛΑ.

Εδώ επιχειρήσαμε να εισάγουμε συστηματικά τον υπαίθριο χώρο στη σύνθεση που αφορά τόσο τον κοινόχρηστο, όσο και τον ιδιωτικό.

Ενώ εξωτερικά στο συγκρότημα διατηρείται το αυστηρό προσωπείο της πόλης με τους μεγάλους άξονες των δρόμων, την τήρηση της οικοδομικής γραμμής, της συνεχούς δόμησης και του ενιαίου ύψους των όψεων. Εσωτερικά η κλίμακα αλλάζει. Παρατηρούμε μια κινητικότητα της κτιριακής μάζας που δημιουργεί υπαίθριους κοινόχρηστους χώρους.

Εικόνα 7 ΙΖΟΛΑ

Εικόνα 8 ΙΖΟΛΑ

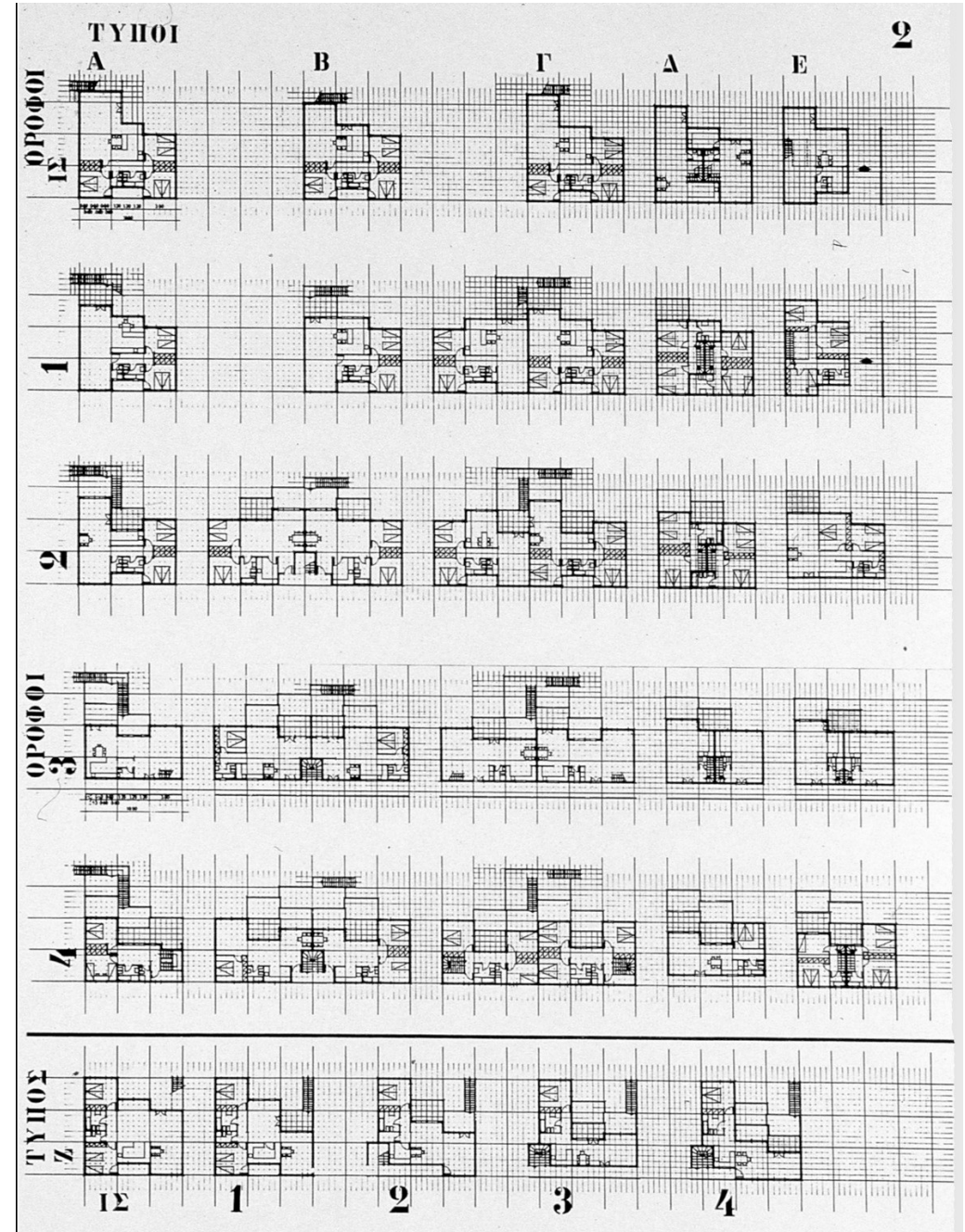
Αυλές για μια υπαίθρια ζωή προφυλαγμένη από τις δυσμενείς συνθήκες του δρόμου, τον θόρυβο και τα καυσαέρια.

Όλο το συγκρότημα ακολουθεί έναν ενιαίο κάναβο (3,60 χ 3,60) που διαπερνά αδιακρίτως κλειστούς και υπαίθριους χώρους, φέρνει μια τυποποίηση στη σύνθεση και τη δυνατότητα για ευελιξία στην κτιριακή μάζα.

Ένας κατάλογος δείχνει τα προτερήματα αυτής της τυποποίησης, παρέχοντας μια ποικιλία κατόψεων και εναλλακτικούς συνδυασμούς μεταξύ τους κατά όροφο και καθ' ύψος.

Εικόνα 9 ΙΖΟΛΑ

Εικόνα 10 ΙΖΟΛΑ

Από εισόδους και ρηγματώσεις των μονολιθικών εξωτερικών όψεων που ακολουθούν τους μεγάλους άξονες των δρόμων και τη μεγάλη κλίμακα της πόλης εισέρχεται κανείς σε μια μικρότερη.

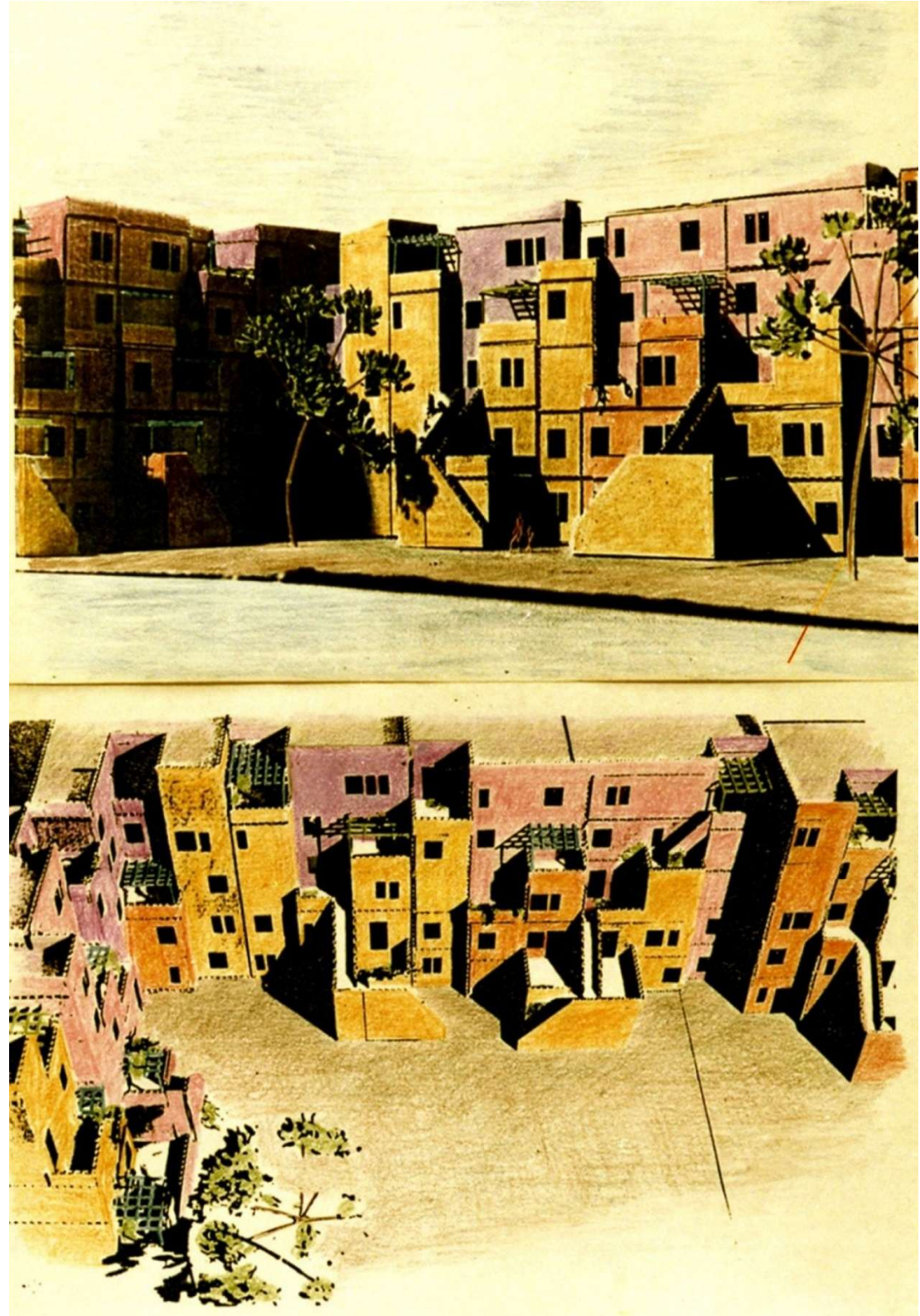
Αυτή της γειτονιάς που χαρακτηρίζεται από μια κυτταρική δομή του όγκου σε κλιμακωτές διατάξεις. Ένα πλέγμα υπαίθριων χώρων κοινόχρηστων και ιδιωτικών από αυλές, σκάλες, ράμπες, δώματα, κήπους και υπαίθριους διαδρόμους προσαρτάται στις εσωτερικές όψεις και διασπά την κτιριακή μάζα σε μικρές ενότητες που κάνουν διακριτή τη μονάδα, συμβάλλοντας παράλληλα με την εισαγωγή μιας μικρότερης κλίμακας στην αναγνωρισιμότητα και την οικειοποίηση του χώρου.

Εικόνα 11 ΙΖΟΛΑ

Η εικόνα παραπέμπει σ' ένα άθροισμα κατοικιών μεσογειακού τύπου και όχι σε αυτή της επανάληψης ενός τυπικού διαμερίσματος.

Η όποια συγγένεια με μια αιγαιοπελαγίτικη αρχιτεκτονική σε άλλη κλίμακα φυσικά, δεν οφείλεται σε υιοθέτηση μορφών, αλλά δομών και αφορά στην ενσωμάτωση του υπαίθριου χώρου στην αστική κατοικία ήδη από τα πρώτα βήματα του σχεδιασμού.

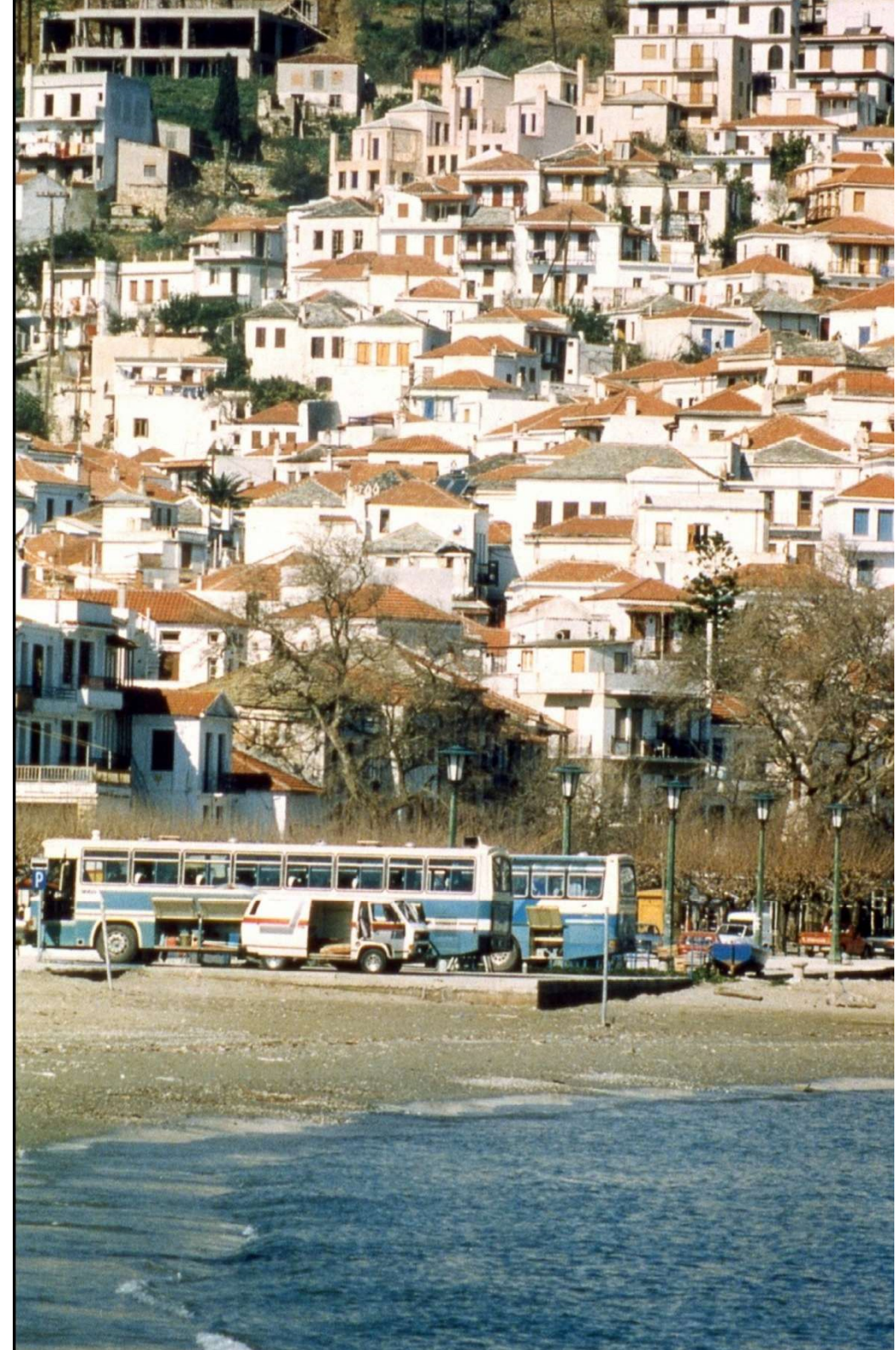
Εικόνα 12 ΙΖΟΛΑ

Σκόπελος

Στη Σκόπελο είχαμε την ευκαιρία να υλοποιήσουμε μερικές από αυτές τις σκέψεις σε πολύ μικρότερη κλίμακα.

Η πόλη εμφανίζεται ως κτιριακή δομή επιμέρους στοιχείων, παρά ως άθροισμα ολοκληρωμένων κτιρίων.

Το μικρό συγκρότημα κατοικιών για να ενταχθεί στον οικισμό, έπρεπε να ακολουθήσει την κλίμακα, την τυπολογία και τη δομή του συγκεκριμένου αστικού χώρου.

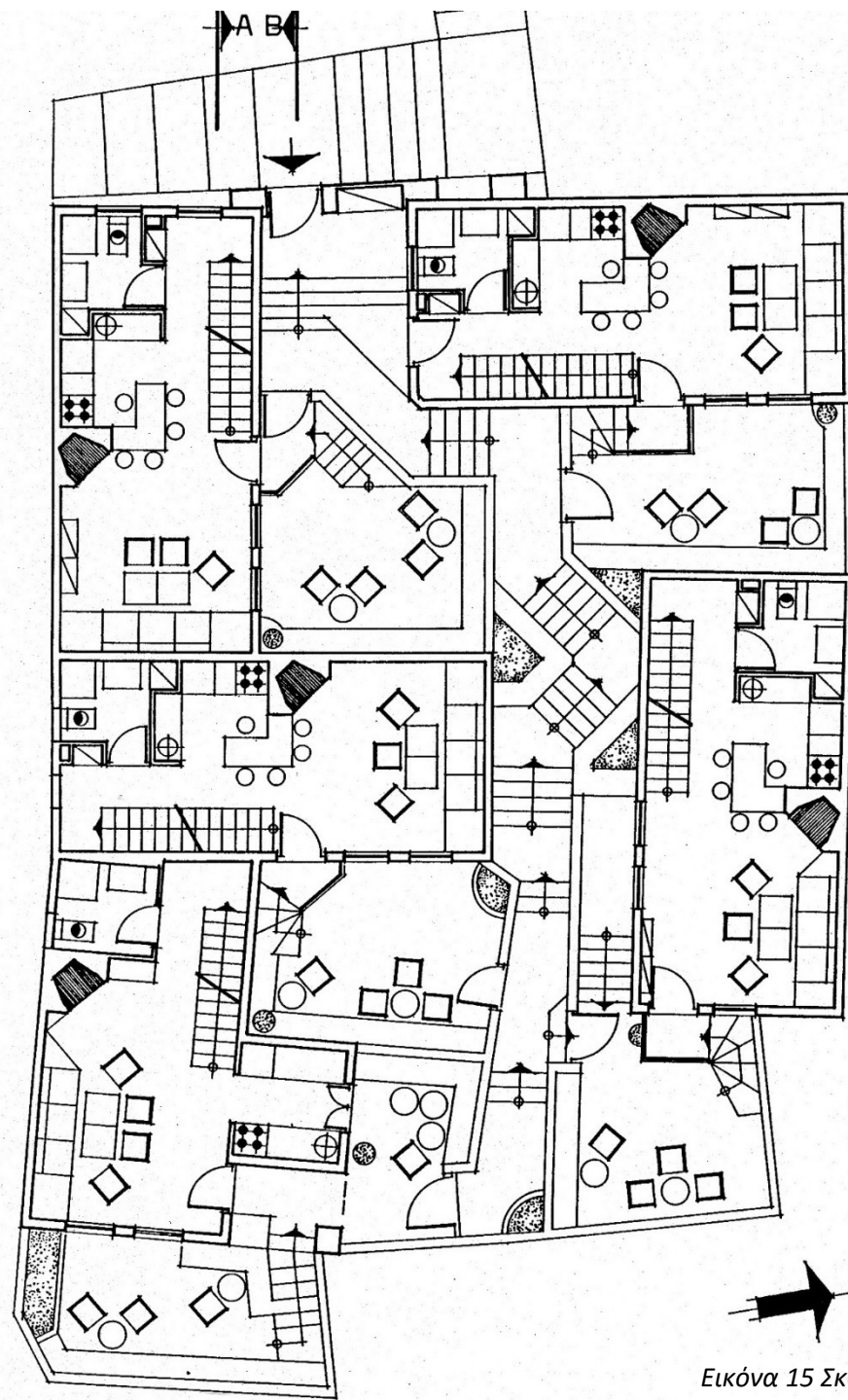

Εικόνα 13 Σκόπελος

Εικόνα 14 Σκόπελος

Στην κάτοψη κλειστοί και υπαίθριοι χώρου εμπλέκονται σε μια σύνθεση, σε μια ενότητα με δυσδιάκριτα τα όριά ανάμεσά τους. Ο στενός δρόμος ακολουθεί την κλίση του εδάφους και ελίσσεται ανάμεσα από σπίτια και μάντρες. Διευρύνεται σημειακά σε αυλές και ανοίγεται σε θέες.

Εικόνα 15 Σκόπελος

Εικόνα 16 Σκόπελος

Ο υπαίθριος χώρος είναι πανταχού παρών. Σκαρφαλώνει στα κτίρια, διασπά την κτιριακή μάζα και επιβάλλει τη μικρή κλίμακα της πόλης με την παρουσία του.

Εικόνα 17 Σκόπελος

Η μορφή του δεν αφορά ένα άθροισμα αυτόνομων κτιρίων, αλλά μια κτιριακή δομή από δρόμο, αυλές, μάντρες, σκάλες, δώματα, πέργκολες, στέγες, που ως επιμέρους στοιχεία του συγκεκριμένου αστικού χώρου παραπέμπουν στην υφιστάμενη τυπολογία και συναρτώνται έτσι με τη δομή της πόλης της Σκοπέλου.

Εικόνα 18 Σκόπελος

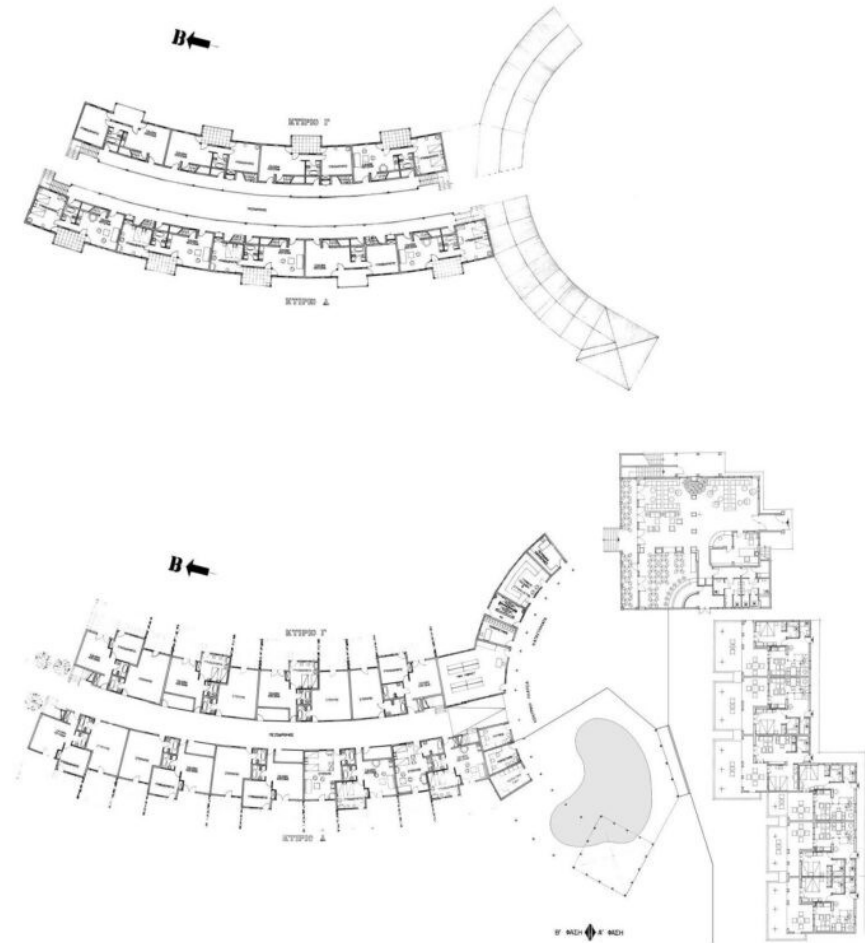
Εικόνα 19 Σκόπελος

Κέρκυρα

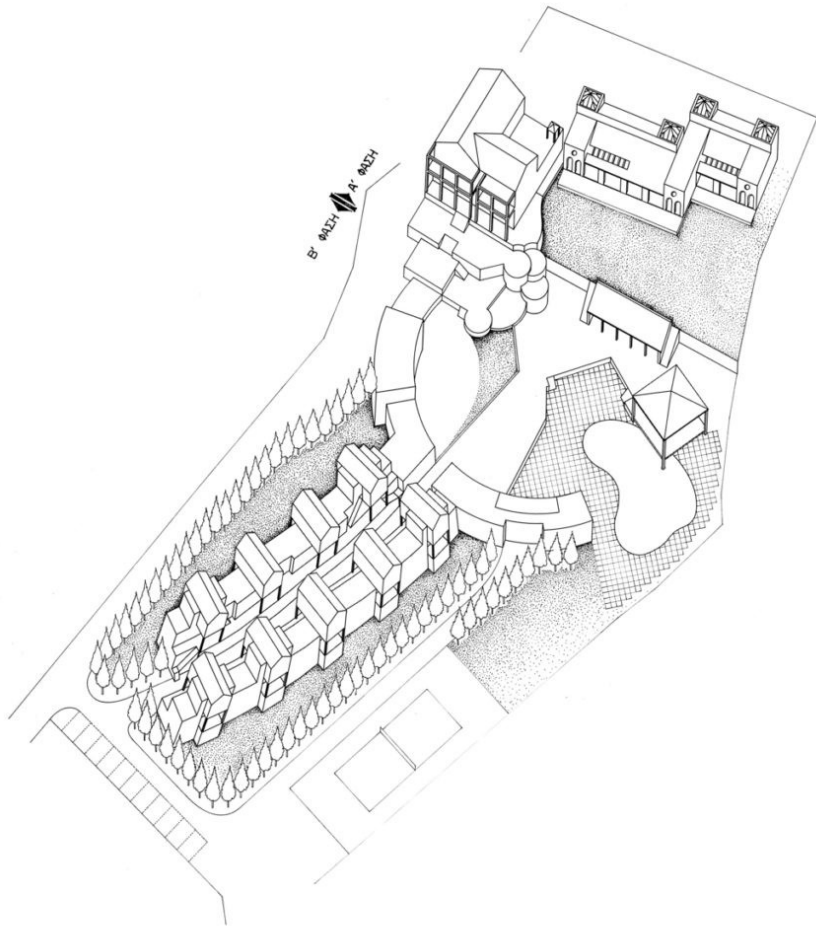
Εικόνα 20 Κέρκυρα

Το συγκρότημα τουριστικών εγκαταστάσεων ακολουθεί στοιχειώδεις αρχές σχεδιασμού ενός μικρού οικισμού. Δρόμος και πλατεία αποτελούν τον συνθετικό ιστό, κατά μήκος του οποίου τοποθετούνται οι διαφορετικές λειτουργίες (κατοικίες, εστιατόριο, μπαρ, υποδοχή, υπηρεσίες κ.ά.), ενώ ένα μεγάλο μέρος του οικοπέδου, διαμορφωμένο σε κήπο περιβάλλει ως πράσινος δακτύλιος τον χτισμένο χώρο.

Εικόνα 21 Κέρκυρα

Με τον τρόπο αυτό το συγκρότημα αποκτά μια εσωστρέφεια, παρέχοντας τη δυνατότητα για ένα ελεγχόμενο δομημένο περιβάλλον που ως εικόνα και ατμόσφαιρα, παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεπηρέαστο από τα δεινά που πιθανόν θα δημιουργούσε στο μέλλον μια συχνά ανεπιθύμητη άναρχη γειτονική δόμηση.

Εικόνα 22 Κέρκυρα

Εικόνα 23 Κέρκυρα

Εικόνα 24 Κέρκυρα

Εικόνα 25 Κέρκυρα

Έτσι, η υιοθέτηση στοιχείων της τυπολογίας του αστικού χώρου, όπως στην προκειμένη περίπτωση (δρόμος-πλατεία), δημιουργεί ένα είδος συνεκτικού αστικού χώρου μικρής κλίμακας με σαφή όρια, προσθέτοντας έναν ακόμα μικρό οικισμό, λίγο ή πολύ σαν και αυτούς που ήδη υπάρχουν στην περιοχή και όχι ένα ανεξάρτητο, ξένο για τον τόπο, κτιριακό συγκρότημα.

Εικόνα 26 Κέρκυρα

Εικόνα 27 Κέρκυρα

Εικόνα 28 Κέρκυρα

Εικόνα 29 Κέρκυρα

Βόλος

Στον Βόλο μας δόθηκε η ευκαιρία να ασχοληθούμε με τον τύπο και τον τόπο σε μεγάλη πολεοδομική κλίμακα

Τύπος: μια τυπική ελληνική πόλη που απαρτίζεται από ένα άθροισμα οικοδομικών τετραγώνων και ένα ορθοκανονικό σύστημα δρόμων χωρίς άξονες, άρθρωση και σημεία αναφοράς.

Τόπος: ο Βόλος με την προνομιούχο θέση του ανάμεσα στο Πήλιο και τον Παγασητικό. Στοιχεία του ευρύτερου χώρου που δεν έχει αξιοποιήσει, αλλά και περιοχές εντός της πόλης, όπως το λιμάνι με την κεντρική προβλήτα, τη μεγάλη κεντρική πλατεία Ρήγα Φεραίου, τα Παλαιά και το Κάστρο που δεν έχει αναδείξει σε σημεία αναφοράς, παρόλο που συνιστούν χαρακτηριστικούς τόπους της πόλης.

Οι προτάσεις μας είχαν δύο κυρίως στόχους. Αφενός την αποκατάσταση μιας συνέχειας και ιεράρχησης του αστικού χώρου με τη δημιουργία αξόνων και αναβάθμιση του ρόλου των πεζών και αφετέρου την ενίσχυση και ανάδειξη διαφορετικών τόπων, ώστε η πόλη να αποκτήσει σημεία αναφοράς και πόλους έλξης για τον κάτοικο.

Τέλος, τη συνάρτηση των δύο αυτών δικτύων μεταξύ τους, ώστε τόπος και τύπος να συγκροτούν ένα αρθρωμένο πολεοδομικό σύνολο.

Εικόνα 30 Βόλος

Εικόνα 31 Βόλος, Ο πρώτος άξονας συνδέει το κέντρο της πόλης με το λιμάνι

Οι δύο κύριοι άξονες, κάθετοι μεταξύ τους, συνδέουν ο πρώτος το κέντρο της πόλης με το λιμάνι και ο δεύτερος την περιοχή του λιμανιού με την είσοδο στην πόλη.

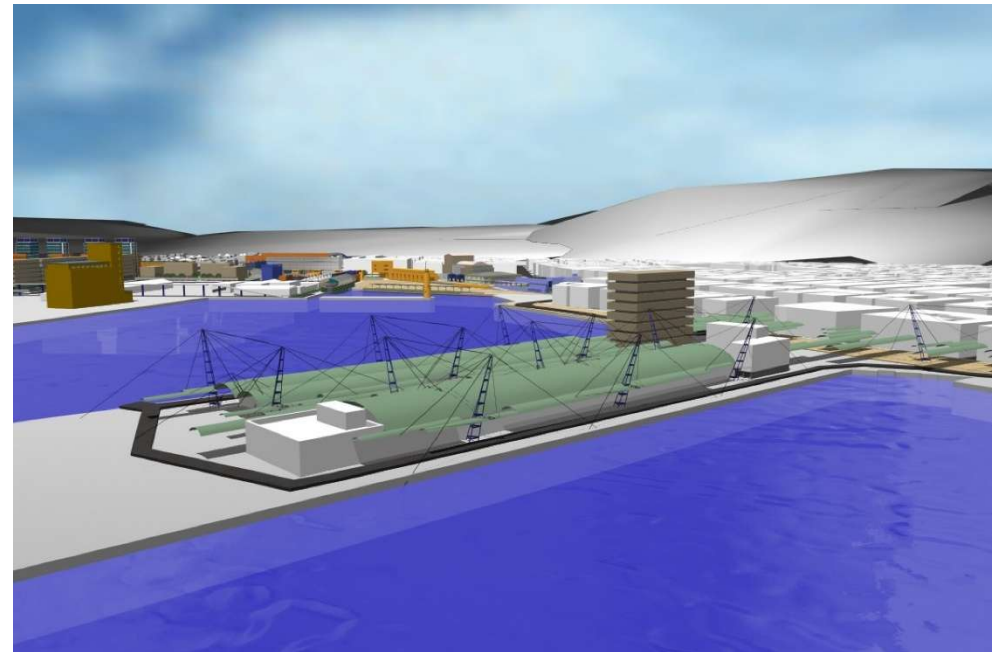
Προτεραιότητα δίνεται στους πεζούς με παράλληλη χρήση μέσων μαζικής κυκλοφορίας (τραμ). Η διερχόμενη κυκλοφορία διοχετεύεται σε περιφερειακό δακτύλιο, ενώ ένα σύστημα κυκλοφοριακών βρόχων εξυπηρετεί τα Ι.Χ. αποτρέποντας τη διαμπερή κυκλοφορία μέσα στην πόλη.

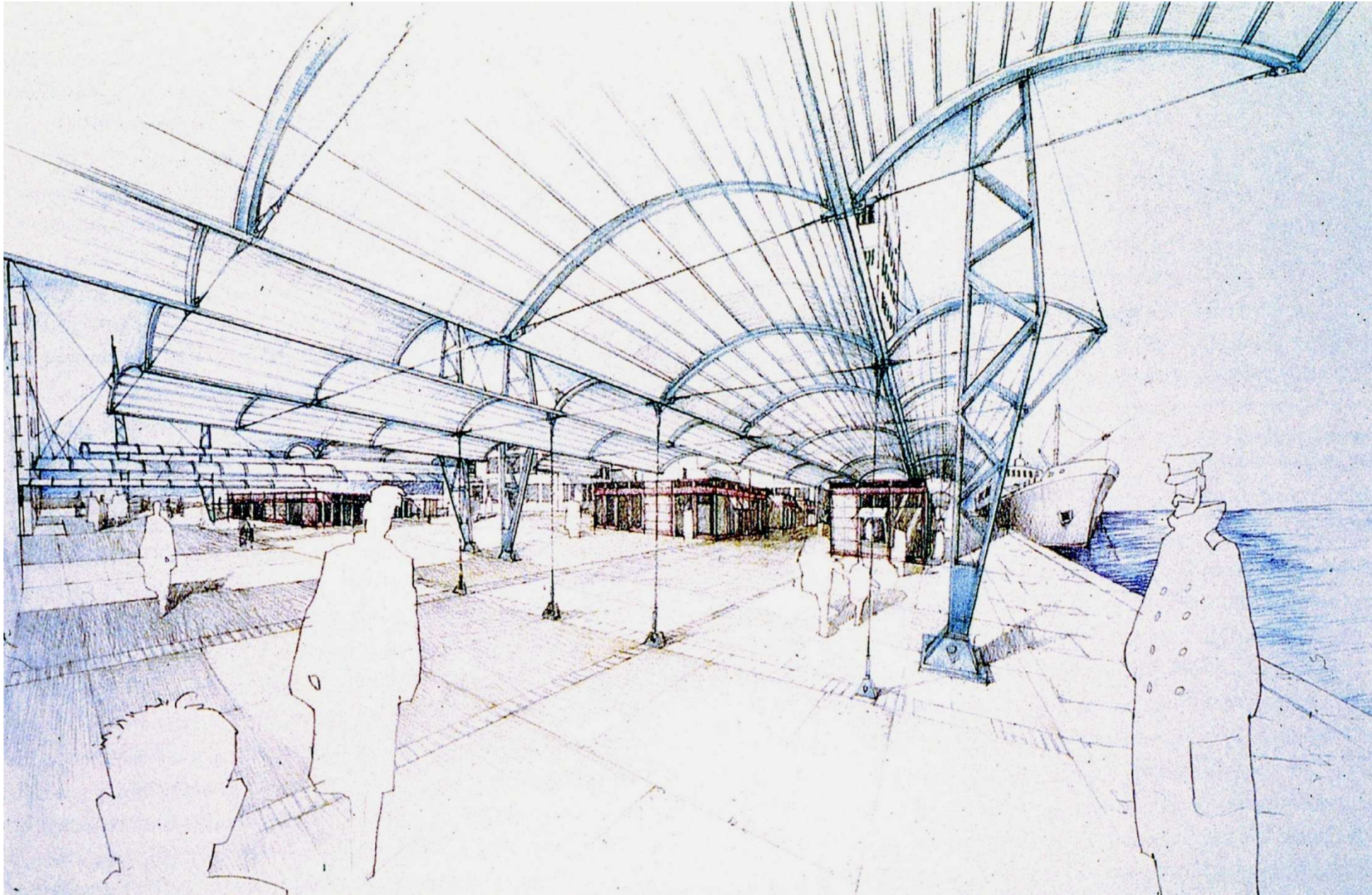
Ο πρώτος άξονας συνδέει το κέντρο της πόλης με το λιμάνι και σηματοδοτείται από στέγαστρα που φτάνοντας στο λιμάνι στη θέση της κεντρικής προβλήτας πολλαπλασιάζονται.

Οι αποθήκες της προβλήτας αναπλάθονται σε εμπορικό κέντρο και εμπρός της κάτω από τα στέγαστρα δημιουργείται μια υπαίθρια αγορά με χώρους αναψυχής για το λιμάνι.

Εικόνα 32 & 33 Βόλος, Ο πρώτος άξονας συνδέει το κέντρο της πόλης με το λιμάνι

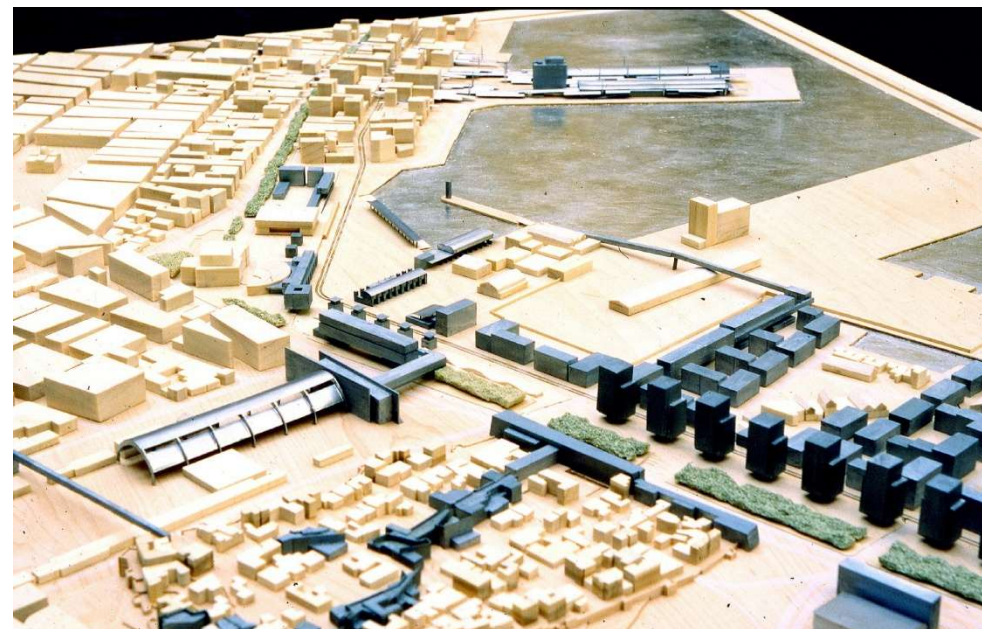

Εικόνα 34 Βόλος, υπαίθρια αγορά

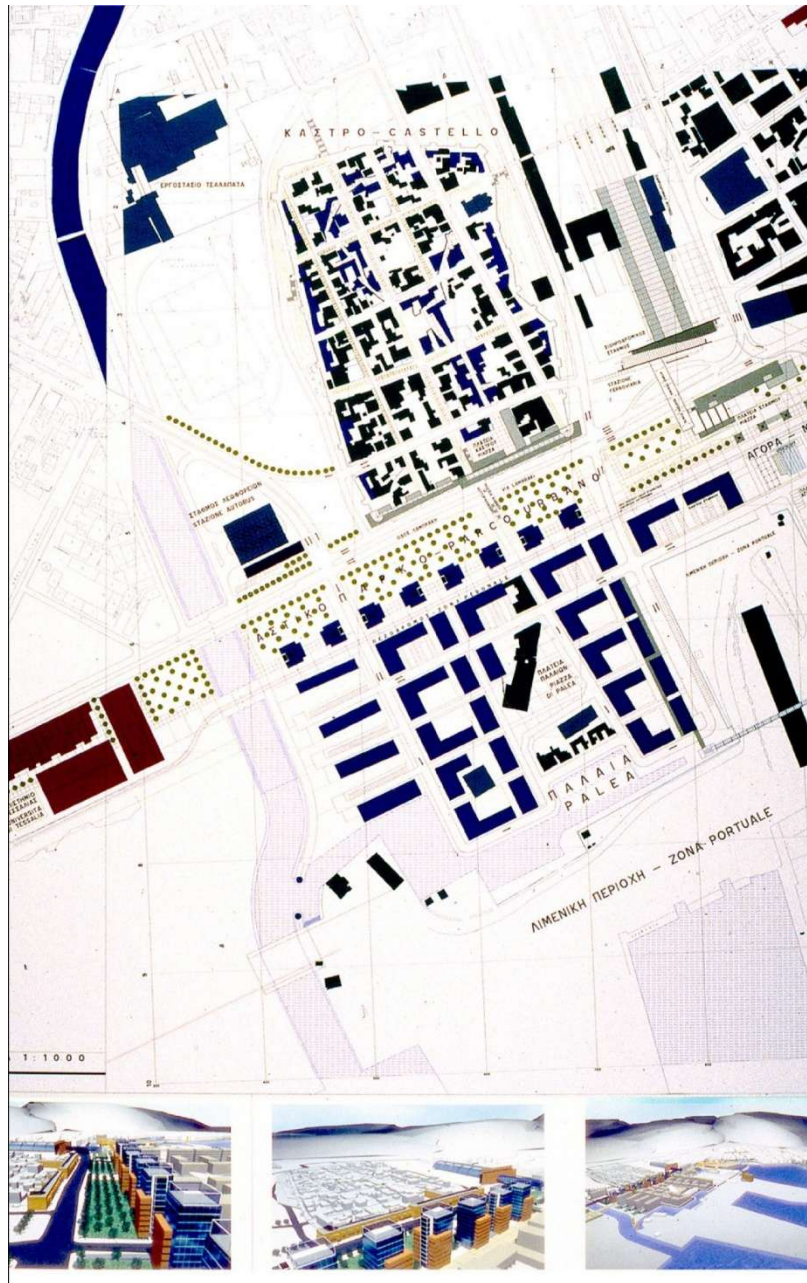
Ο δεύτερος άξονας, κάθετος στον προηγούμενο και παράλληλος στο θαλάσσιο μέτωπο, μετατρέπει την οδό Δημητριάδος σ' ένα γραμμικό πάρκο που συνδέει τις σποραδικές νησίδες πρασίνου της περιοχής.

Επεκτείνεται και διέρχεται από χαρακτηριστικά σημεία της πόλης, όπως η κεντρική πλατεία Ρήγα Φεραίου (όπου και το παλαιό Δημαρχείο), τις υποβαθμισμένες περιοχές Παλαιά και Κάστρο, για να καταλήξει στην είσοδο της πόλης.

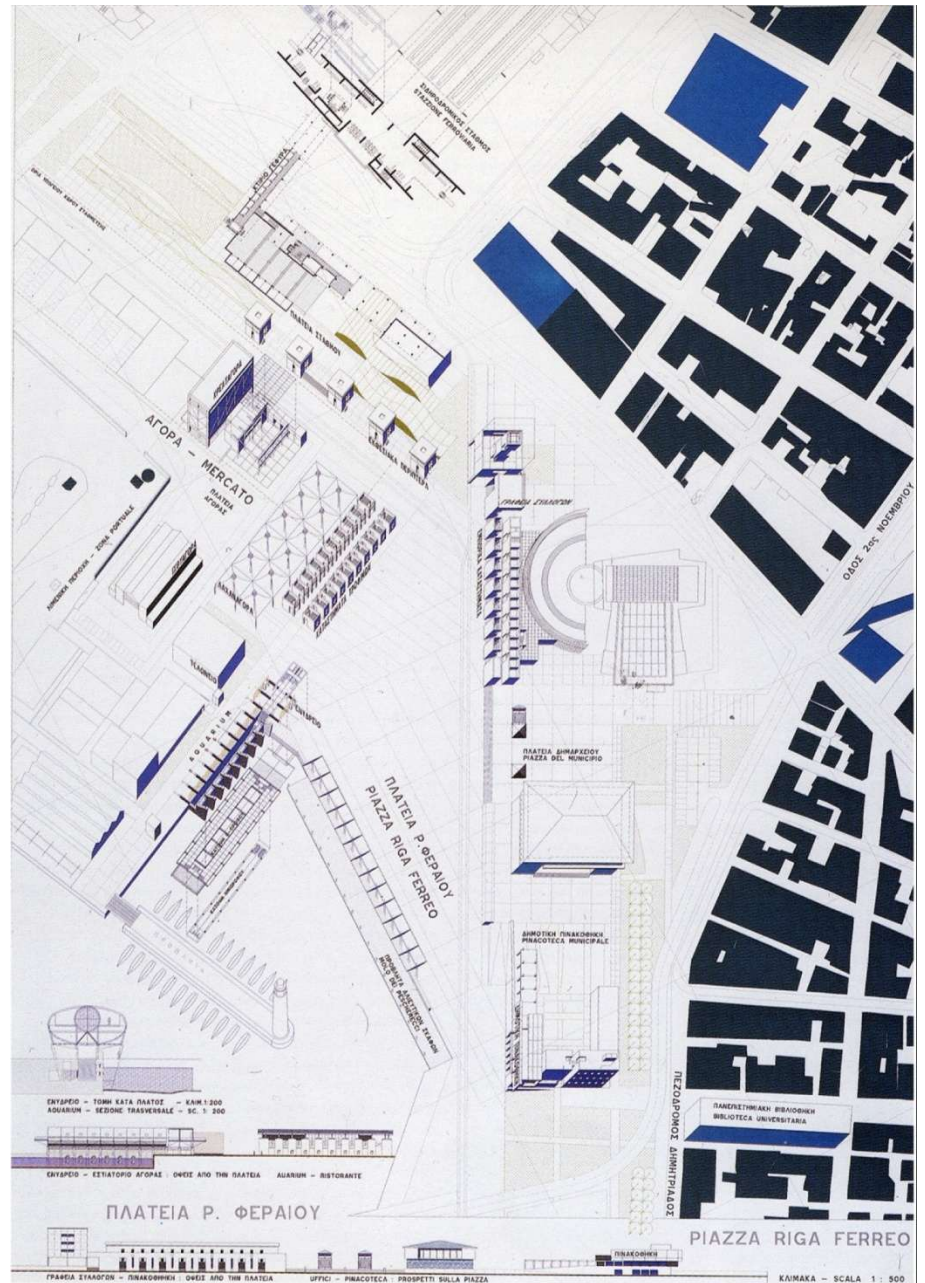

Εικόνες 35 & 36 Βόλος

Εικόνα 37 Βόλος

Εικόνα 38 Βόλος

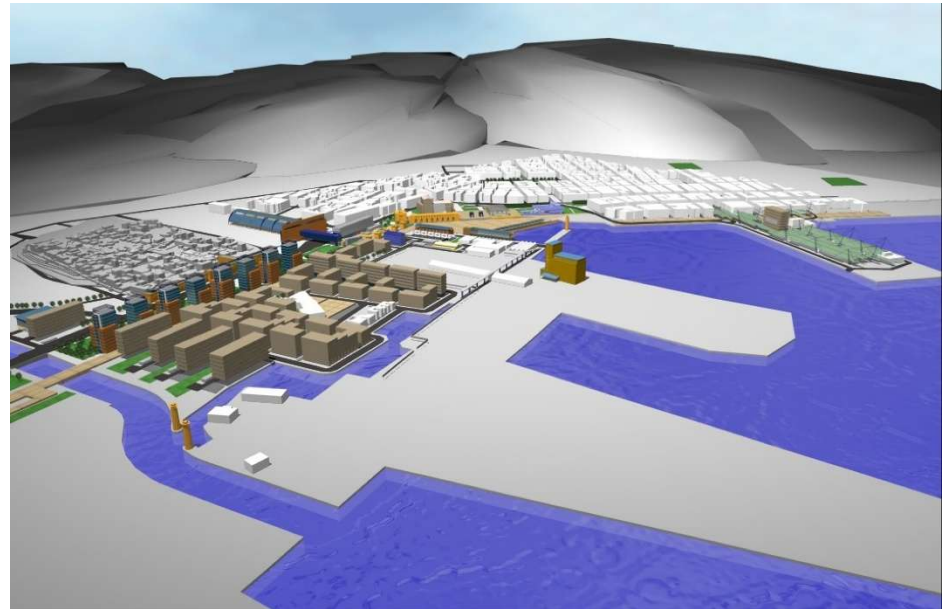
Το Κάστρο, ιστορικό παρελθόν της πόλης, αναβαθμίζεται. Δημιουργείται μια κυκλική πορεία πάνω σε παλιά χνάρια που αναζητήθηκαν και αναδείχθηκαν για να φέρουν σε επαφή τον επισκέπτη με το παρελθόν.

Τα Παλαιά, από την άλλη πλευρά του δρόμου, μια υποβαθμισμένη περιοχή με αποθήκες για ζωοτροφές, αναπλάθεται σε διοικητικό κέντρο. Το ύψος των κτιρίων μειώνεται βαθμιδωτά προς το κέντρο, ώστε να ενσωματωθούν αξιόλογα χαμηλότερα παλιά κτίρια γύρω από την κεντρική πλατεία και τον δρόμο που τα συνδέει με το γραμμικό πάρκο και το Κάστρο στην απέναντι πλευρά.

Η νέα είσοδος στον Βόλο που προτείνεται, ξεκινάει από την περιοχή των πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων στις παρυφές της πόλης και ορίζεται ανάμεσα στις συνοικίες Παλαιά και Κάστρο. Σηματοδοτείται από το προτεινόμενο γραμμικό πάρκο και καταλήγει στην κεντρική πλατεία Ρήγα Φεραίου για να συνεχίσει διασχίζοντας την πόλη παράλληλα προς το θαλάσσιο μέτωπο.

Η είσοδος της πόλης συνδέεται έτσι άμεσα με την κεντρική πλατεία. Ο πεζός κινείται χωρίς να διασταυρώνεται με το αυτοκίνητο.

Ο σιδηροδρομικός σταθμός Giorgio de Kiriko διολισθαίνει κατά τι από τη σημερινή του θέση, για να φτάσει στα όρια της πλατείας και να συμβάλει με αυτόν τον τρόπο στην αναζωογόνησή της.

Εικόνα 39 Βόλος

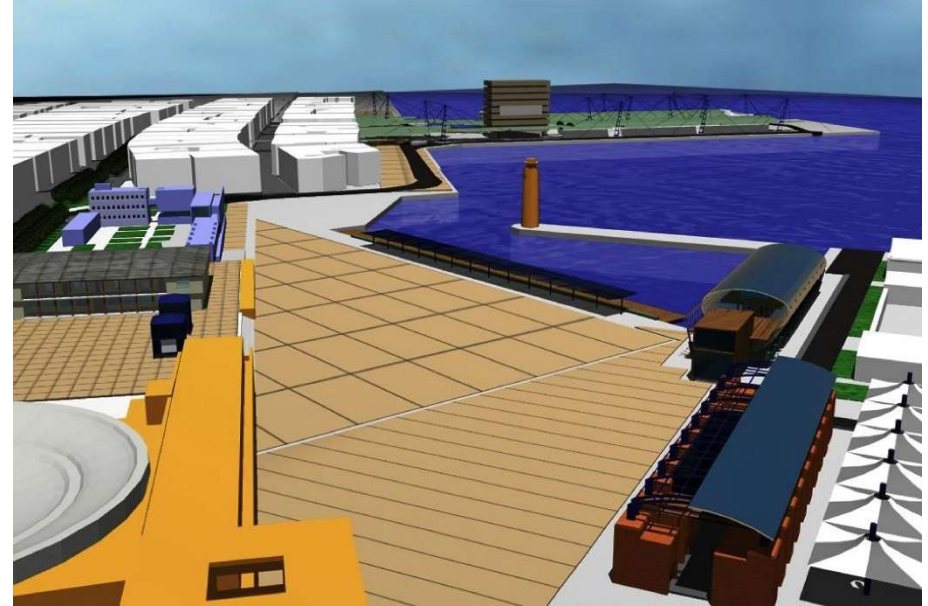
Εικόνα 40 Βόλος

Ο αυτοκινητόδρομος εισόδου στην πόλη μετατοπίζεται πίσω από την πλατεία Ρήγα Φεραίου και η διασταύρωση που παρεμβαλλόταν μεταξύ πλατείας και θάλασσας καταργείται.

Έτσι η πλατεία επεκτείνεται μέχρι τη θάλασσα. Οριοθετείται από παλιά και νέα κτίρια που συγκροτούν το πολιτιστικό κέντρο της πόλης. Από κυκλοφοριακό κόμβο μετατρέπεται σε κόμβο πεζοδρόμων και συνδέεται με την κεντρική προβλήτα στο βάθος.

Η παραθαλάσσια πόλη αποκτά έτσι μια κεντρική πλατεία στη θάλασσα. Οι έννοιες Τύπος και Τόπος μεταφράζονται για τον Βόλο η πρώτη στη δημιουργία αξόνων που αρθρώνουν την πόλη σε ενότητες, αποκαθιστούν συνέχεια στην κίνηση και συναρτούν σημεία αναφοράς και η δεύτερη στη δημιουργία διακριτών τόπων διαφορετικού χαρακτήρα, όπως το εμπορικό κέντρο (κεντρική προβλήτα), το ιστορικό (Κάστρο), το διοικητικό (Παλαιά) και το πολιτιστικό κέντρο (Πλατεία Ρήγα Φεραίου).

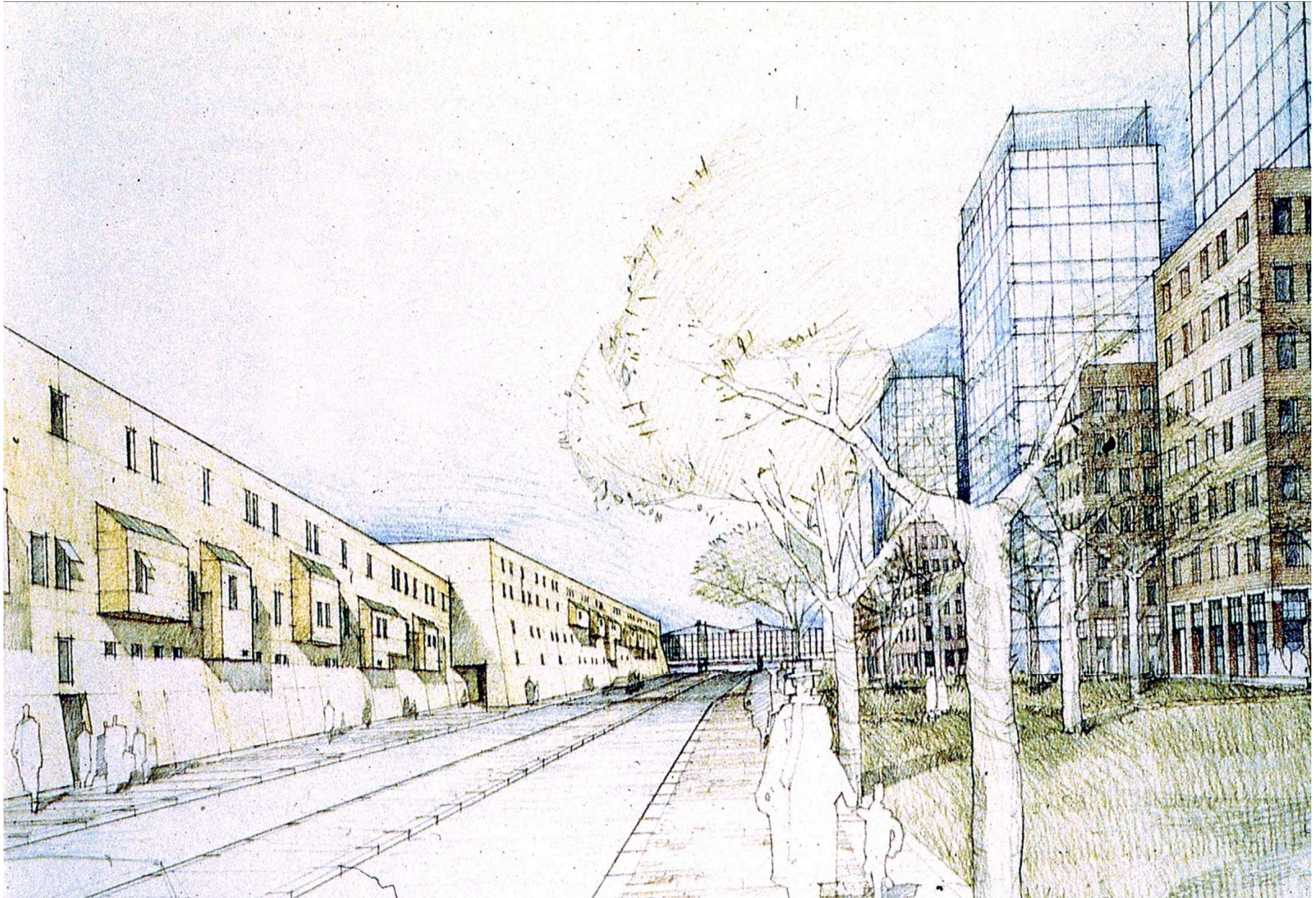
Με αυτόν τον τρόπο ο αστικός χώρος αποκτά συνοχή και παράλληλα ένα αστικό καλειδοσκόπιο διακριτών τόπων που χαρακτηρίζει μια σύγχρονη πόλη.

Εικόνα 41 Βόλος

Εικόνα 42 Βόλος

Εικόνα 43 Βόλος

2. Τόπος και Φυσικό Περιβάλλον

Νάουσα

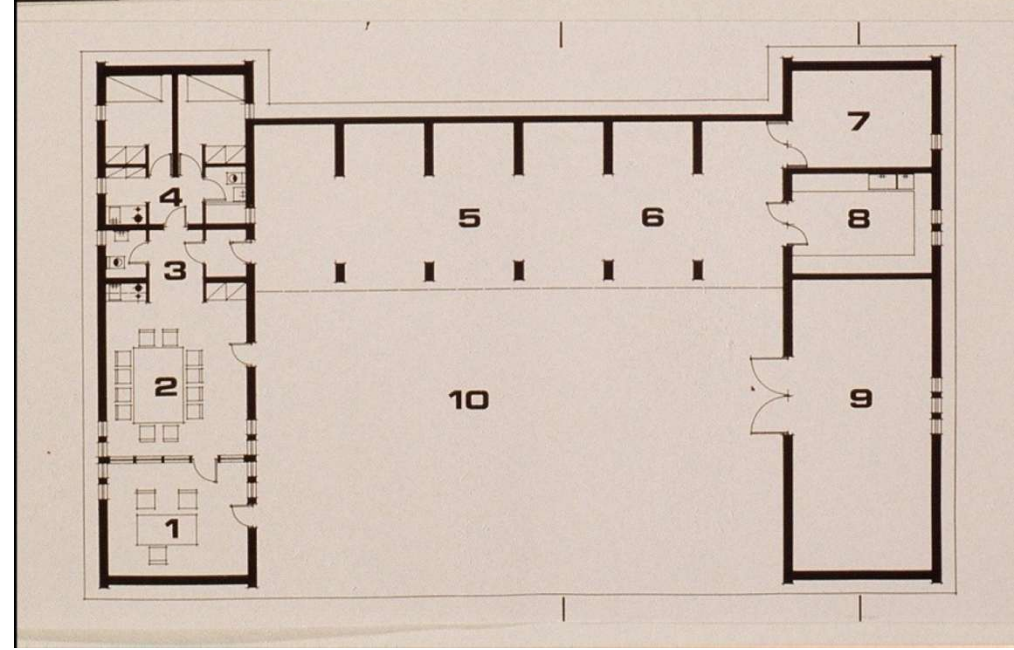
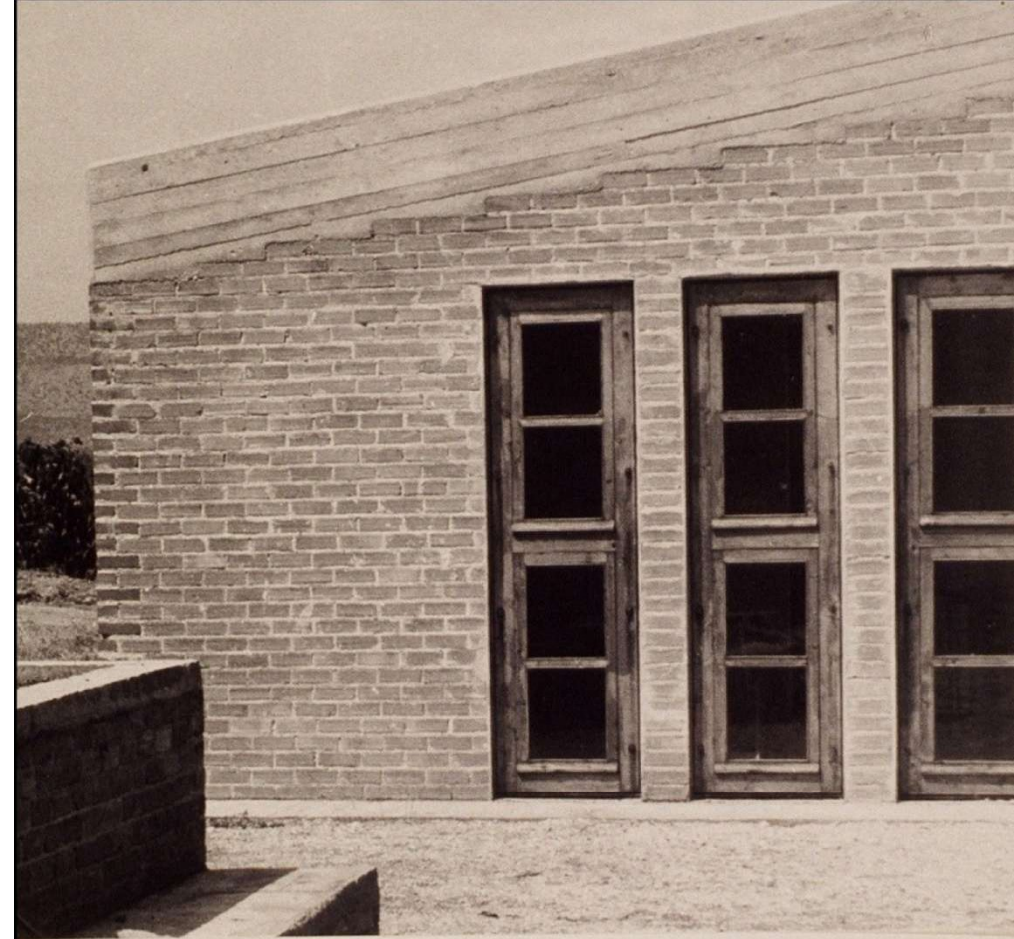

Εικόνες 44 & 45 Νάουσα

Η δεύτερη κατηγορία κτιρίων που ακολουθεί, έχει μια άμεση σχέση με τη φύση, τον τόπο και τα υλικά του, αλλά και τα ερεθίσματα που δημιουργεί το ίδιο το θέμα.

Το πρώτο αφορά κτιριακές εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση ενός μεγάλου αγροκτήματος στη Νάουσα. Βρίσκεται στην κορυφή ενός λόφου για να εποπτεύει τον χώρο.

Χρησιμοποιήθηκαν φθηνά υλικά κατασκευής, αλλά παρόλα αυτά θέλαμε να τα αξιοποιήσουμε. Αυτό μας δημιούργησε πρόσθετα προβλήματα, γιατί η πόλη ήτανε μακριά και τα συνεργεία μη εξειδικευμένα.

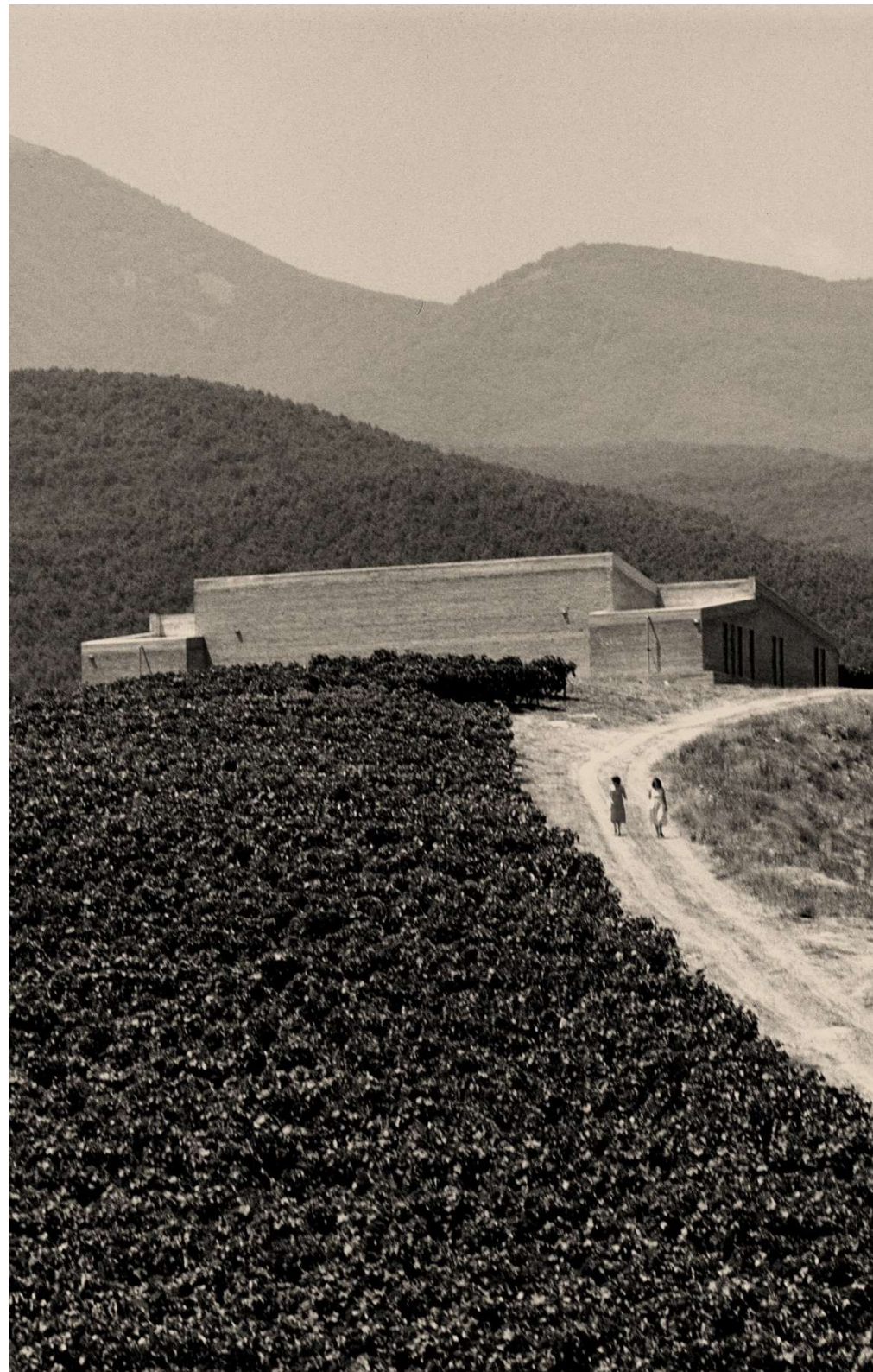

Θα αναφερθώ για να συντομεύω σε μια μόνο περίπτωση, αλλά χαρακτηριστική, που αφορά την εμφανή πλινθοδομή από κοινά τούβλα που πάντα σχεδόν σοβατίζονται. Για να αποφύγουμε εδώ τις τρύπες στα σόκορα των ανοιγμάτων, χρειάστηκε να επινοήσουμε πλαίσια από σιδερογωνιές του εμπορίου, τις οποίες εντοιχίσαμε.

Έτσι οι χτίστες και ο μαραγκός μπορούσαν να δουλεύουν παράλληλα και ο χρόνος κατασκευής να συντομεύσει. Κάτι ανάλογο συνέβη και με τις υδρορροές. Γύρω από μια αυλή όπως παλιά τοποθετήθηκαν τρεις πτέρυγες. Για το προσωπικό, τα μηχανήματα και τα γραφεία.

Από μακριά το τούβλο έρχεται ως προέκταση του αργιλώδους εδάφους και η παρουσία του κτιρίου ως γεωμετρία. Ως προσθήκη μιας τεθλασμένης γραμμής ανάμεσα στις καμπύλες των λόφων σε πρώτο επίπεδο και των κορυφογραμμών στο βάθος του ορίζοντα.

Έτσι φύση και κτίριο, οργανικές μορφές και γεωμετρία, δεν είναι ανεξάρτητες, αλλά συνδέονται μέσα από το χώμα που έγινε τούβλο.

Εικόνα 46 Νάουσα

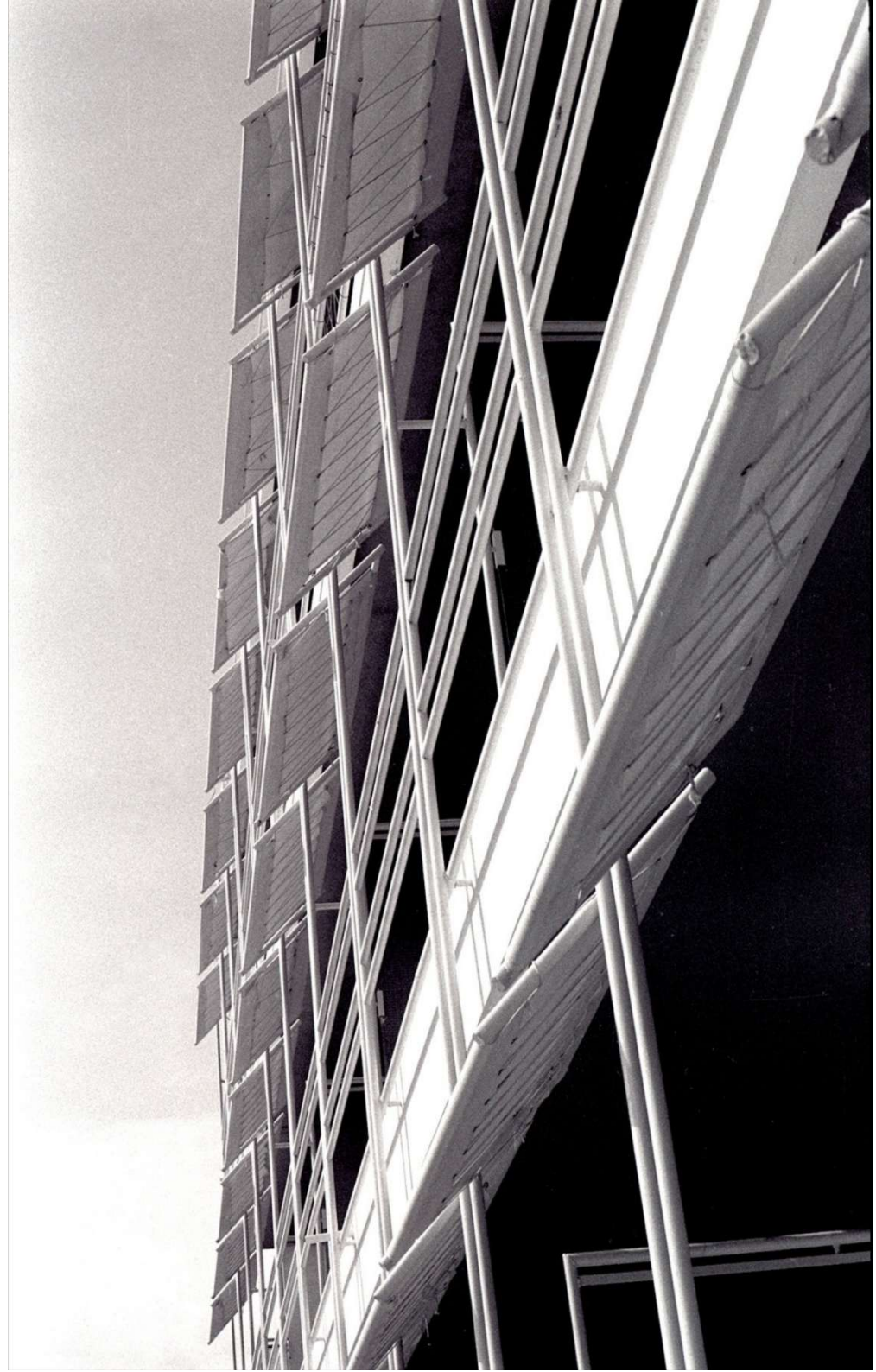
Καλαμάτα

Στο ξενοδοχείο στην Καλαμάτα είχαμε να κάνουμε μ' έναν εντελώς διαφορετικό τόπο και διαφορετικές συνθήκες.

Εδώ η διαφάνεια της ατμόσφαιρας ήταν εντελώς διαφορετική από το μουντό τοπίο της Νάουσας. Ο όγκος δεν είναι μονολιθικός, αλλά κατανέμεται σ' ένα είδος περιπτέρων.

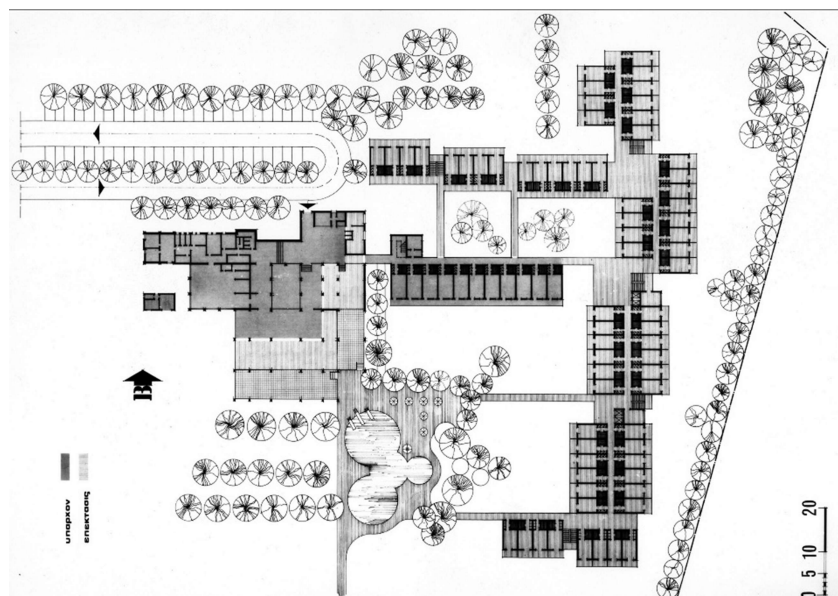
Ο δυνατός ήλιος με τις έντονες φωτοσκιάσεις του, μας οδήγησε στην επιλογή ενός εξωτερικού μεταλλικού πετάσματος που ανταποκρίνεται στο φαινόμενο αυτό. Οι επάλληλες σειρές από τέντες προβάλλουν έντονα, προστατεύουν και δίνουν βάθος στην όψη.

Εικόνα 47 Καλαμάτα

Δημιουργείται έτσι μια δεύτερη όψη που το λευκό χρώμα την κάνει να προβάλλει ακόμα εντονότερα λόγω των σκούρων αποχρώσεων της όψης πίσω από αυτή και να ενισχύει την εντύπωση του βάθους, εμφανίζοντας έτσι μια τρισδιάστατη όψη που υπογραμμίζει την ύπαρξη ενός μεταβατικού χώρου.

Αυτό που εντέλει προβάλλεται είναι μια διαφάνεια στην όψη που ανταποκρίνεται στη διάφανη ατμόσφαιρα του τόπου και στην ευχάριστη διάθεση των διακοπών. Η αποκόλλησή της από το έδαφος συντελεί στην ελαφράδα της και παραπέμπει στην εικόνα μιας ελαφριάς πλωτής κατασκευής που διολισθαίνει προς τη θάλασσα, όπως ένα ποταμόπλοιο στο νερό.

Εικόνες 48 & 49 Καλαμάτα

Εικόνα 50 Καλαμάτα

Εικόνα 51 Καλαμάτα

Εικόνα 52 Καλαμάτα

Εικόνα 53 Καλαμάτα

Σαμαρίνα

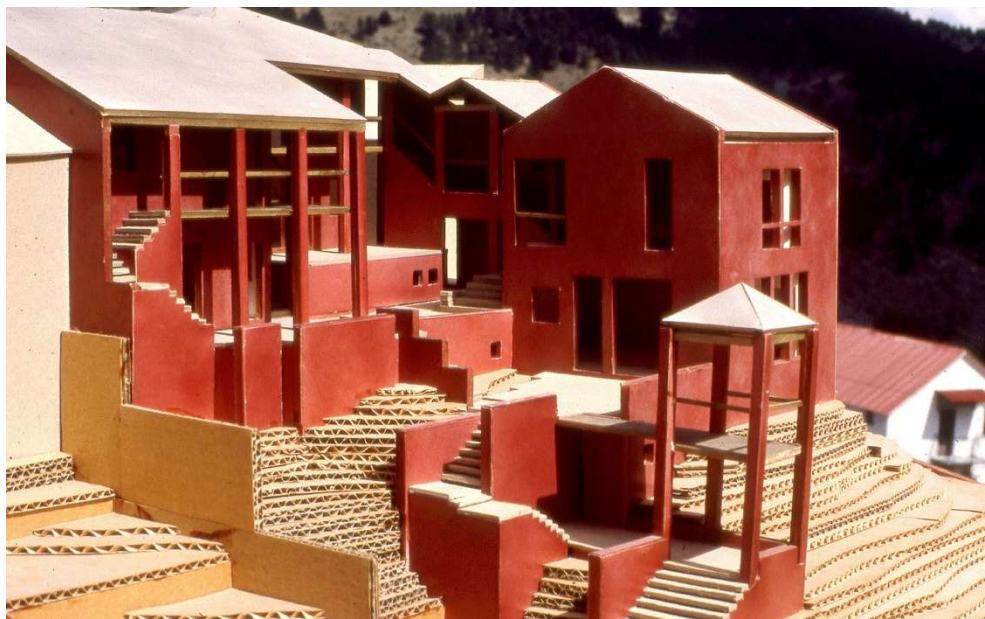
Εικόνα 54 Σαμαρίνα

Με τη Σαμαρίνα θα μεταφερθούμε στην άλλη άκρη της Ελλάδας. Στα βουνά της Πίνδου, εκεί που βρίσκεται ο υψηλότερος οικισμός των Βαλκανίων, όπως λένε οι ντόπιοι. Από εκεί που βγήκε το τραγούδι «Παιδιά της Σαμαρίνας».

Μια περιοχή όπου προβάλλει έντονα η μυθολογία του τόπου και εμείς θέλαμε τα κτίριά μας να ταιριάζουν στο τραγούδι. Να είναι σπίτια της Σαμαρίνας, χωρίς να καταφύγουμε σε απομιμήσεις, αλλά ούτε και στην αναπαραγωγή ενός προσωπικού στυλ.

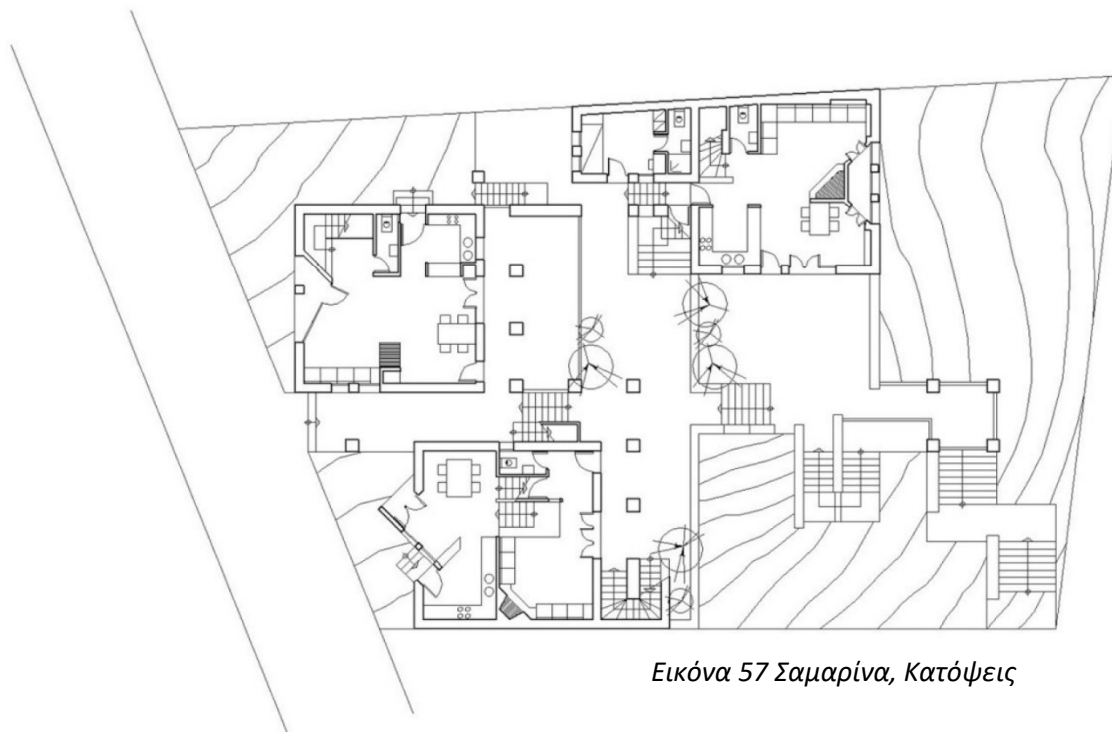
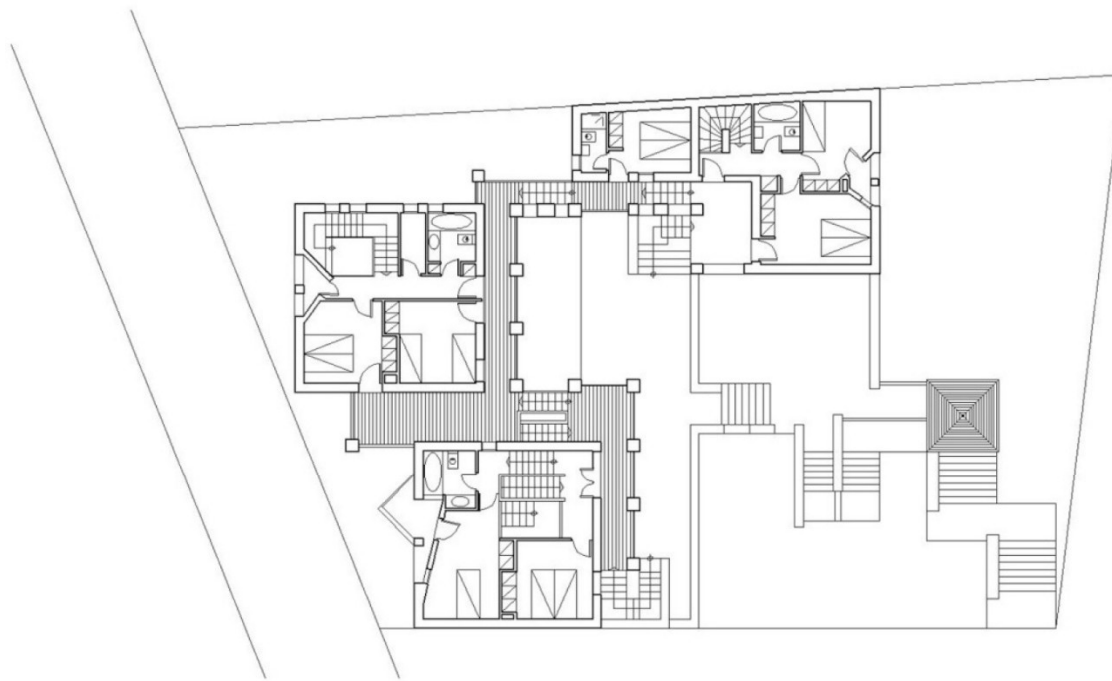
Εικόνα 55 Σαμαρίνα

Εικόνα 56 Σαμαρίνα

Η πέτρα που βρήκε ο εργοδότης μας ήταν οδηγός μας, σε συνδυασμό με μια γενικότερη φιλοδοξία των Βλάχων της περιοχής να χτίσουν την κύρια κατοικία τους στη Σαμαρίνα, παρόλο που δουλεύουν και μένουν τον χειμώνα σε άλλες πόλεις.

Η χάραξη της κάτοψης ακολουθεί τη λιτή γεωμετρία των σπιτιών της περιοχής. Τρία τετράγωνα το καθένα για ένα σπίτι της οικογένειας των τριών αδελφών, επιπλέον δύο ξενώνες και κοινόχρηστοι χώροι. Όλα γύρω από μια αυλή που λόγω της κλίσης του οικοπέδου, αλλά και για την αυτονομία της κάθε κατοικίας, βρίσκονται σε διαφορετικά επίπεδα.

Εικόνα 57 Σαμαρίνα, Κατόψεις

Η κλίση της στέγης ακολουθεί την κλίση του εδάφους, είναι ενιαία για να προστατεύει από τις έντονες καιρικές συνθήκες, αλλά και να δίνει ενότητα στο συγκρότημα. Επιμερίζεται με τις πτυχώσεις της σε τετράριχτη, δίριχτη και μονόριχτη, ώστε να επισημαίνεται κάθε φορά η μονάδα της κατοικίας. Αυλή, στέγη και μπαλκόνια, όπως θα δούμε, αποτελούν το ενοποιητικό στοιχείο ανάμεσά τους.

Τα σπίτια είναι πέτρινα και η αίσθηση της πέτρας θέλαμε να δεσπόζει, διότι το υλικό αυτό αποτελεί την κατ' εξοχήν σύνδεση του συγκροτήματος με τον τόπο, τη Σαμαρίνα και την Πίνδο.

Εικόνα 58 Σαμαρίνα

Για να προβάλλουν καθαρά τα πρίσματα των κτιρίων και η πέτρινη κατασκευή τους, οι εξώστες των εξωτερικών όψεων είναι σκαμμένοι στο περίβλημα.

Τόσο τα ανοίγματα, όσο και τα στοιχεία οπλισμένου σκυροδέματος για την ενίσχυση της κατασκευής, προβάλλουν πίσω από ρηγματώσεις του κελύφους και σε υποχώρηση από τις όψεις.

Εδώ ακολουθείται ένα άλλο σύστημα, αντίστροφο από τη συνηθισμένη πρακτική που συνήθως χρησιμοποιεί την πέτρα ως στοιχείο πλήρωσης ενός σκελετού και υποβιβάζει έτσι την παρουσία της, μετατρέποντάς την σε ένα απλό πέτασμα. Εδώ συγκεντρώσαμε τα ανοίγματα και τα στοιχεία κατασκευής σε ενότητες για να αφήσουμε τη συνέχεια της πέτρας να δεσπόζει και να ολοκληρώνει το κέλυφος, όχι μόνο στις όψεις, αλλά και στις γωνίες, όπου ολοκληρώνεται και αποκαλύπτεται η αλήθεια της λιθοδομής.

Εικόνα 59 Σαμαρίνα

Εικόνα 60 Σαμαρίνα

Από μια στοά εισέρχεται κανείς και βαδίζει προς το ξέφωτο της αυλής, το κέντρο του συγκροτήματος. Η αυλή βρίσκεται σε διαφορετικά επίπεδα με υψομετρική διαφορά μισού ορόφου το ένα από το άλλο. Περιβάλλεται από ένα περιστύλιο και συνδέεται με ένα μπαλκόνι σε διάφορα επίπεδα. Το μπαλκόνι βρίσκεται σε υποχώρηση πίσω από τις κολώνες, ώστε αυτές να κυριαρχούν στο χώρο με την πέτρινη παρουσία τους και το διώροφο ύψος τους.

Εικόνα 61 Σαμαρίνα

Εικόνες 62 & 63 Σαμαρίνα

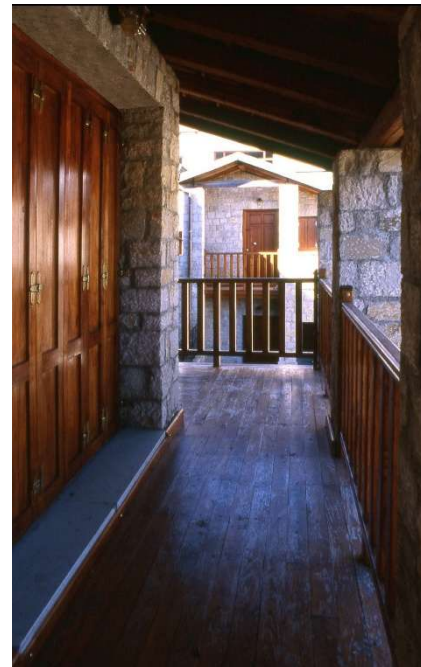

Εικόνα 64 Σαμαρίνα

Δημιουργείται ένα δίκτυο κίνησης με βεράντες, σκάλες, στοές και μπαλκόνια, που συνδέει τους ορόφους μεταξύ τους. Μια συνεχής πορεία σε διαφορετικά επίπεδα, με ενδιαφέρουσες προοπτικές και θέες, με αφετηρία και κατάληξη την αυλή.

Ο χώρος έχει μια ομοιογένεια που οφείλεται στη χρήση ελάχιστων υλικών και ιδίως της πέτρας και του ξύλου. Θέλαμε το συγκρότημα να «φυτρώνει» από τα βράχια της Πίνδου. Στο αποτέλεσμα θέλαμε να εκφράζεται η υλικότητα της Αρχιτεκτονικής, σε αντίθεση με την υλοποίηση μιας εικονικής πραγματικότητας, που έχει αρχίσει ήδη να μας περιβάλλει.

Εικόνες 65 & 66 Σαμαρίνα

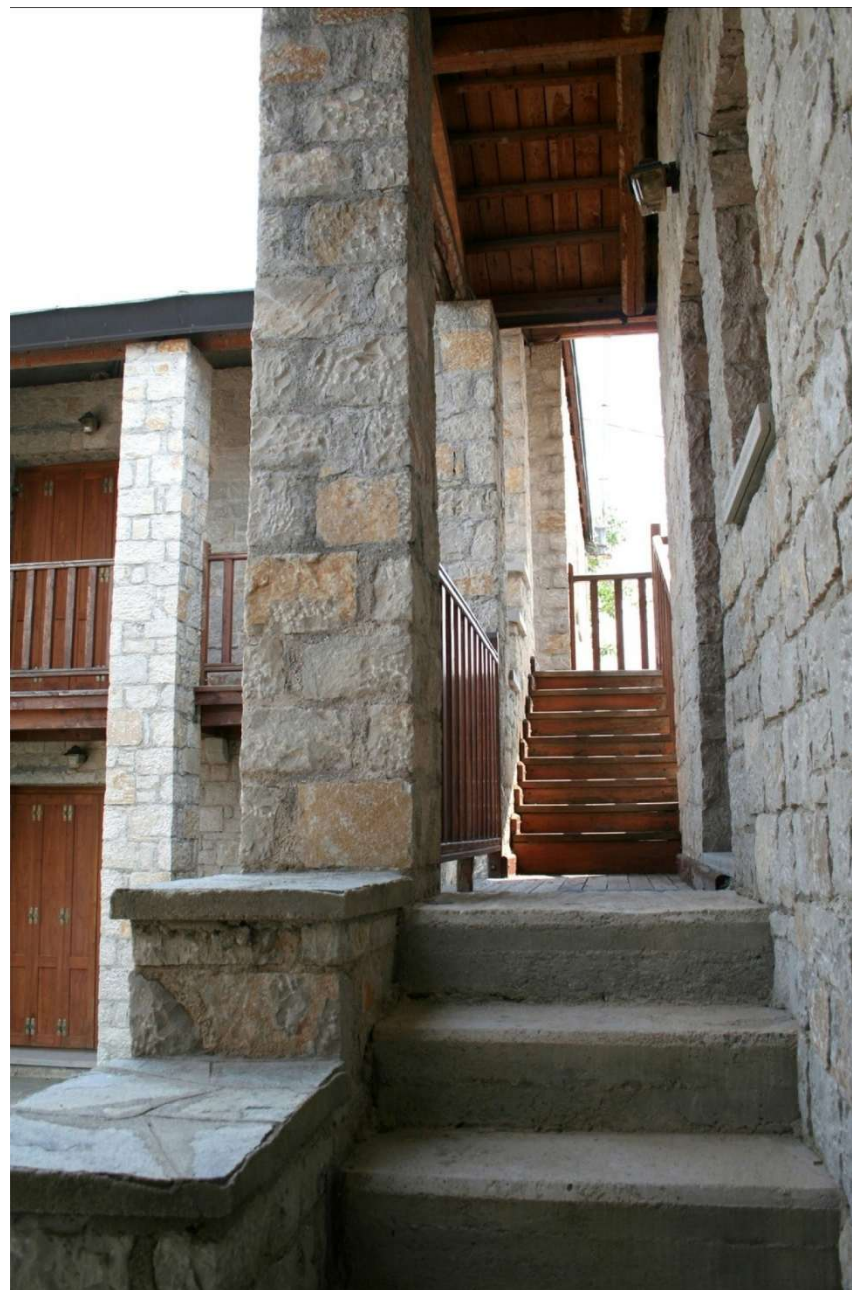
Εικόνα 67 Σαμαρίνα

Εικόνα 68 Σαμαρίνα

Εικόνα 69 Σαμαρίνα

Εικόνα 70 Σαμαρίνα

Εικόνα 71 Σαμαρίνα

Εικόνα 72 Σαμαρίνα

3. Η Γεωμετρία του Χώρου

Ανάβυσσος

Στην τρίτη κατηγορία κτιρίων που ακολουθεί θα επικεντρώσω την ομιλία μου στους μετασχηματισμούς της Γεωμετρίας του Χώρου, συντομεύοντας για οικονομία του χρόνου τις αναφορές μου σε θέματα σχετικά με τον Τύπο και τον Τόπο.

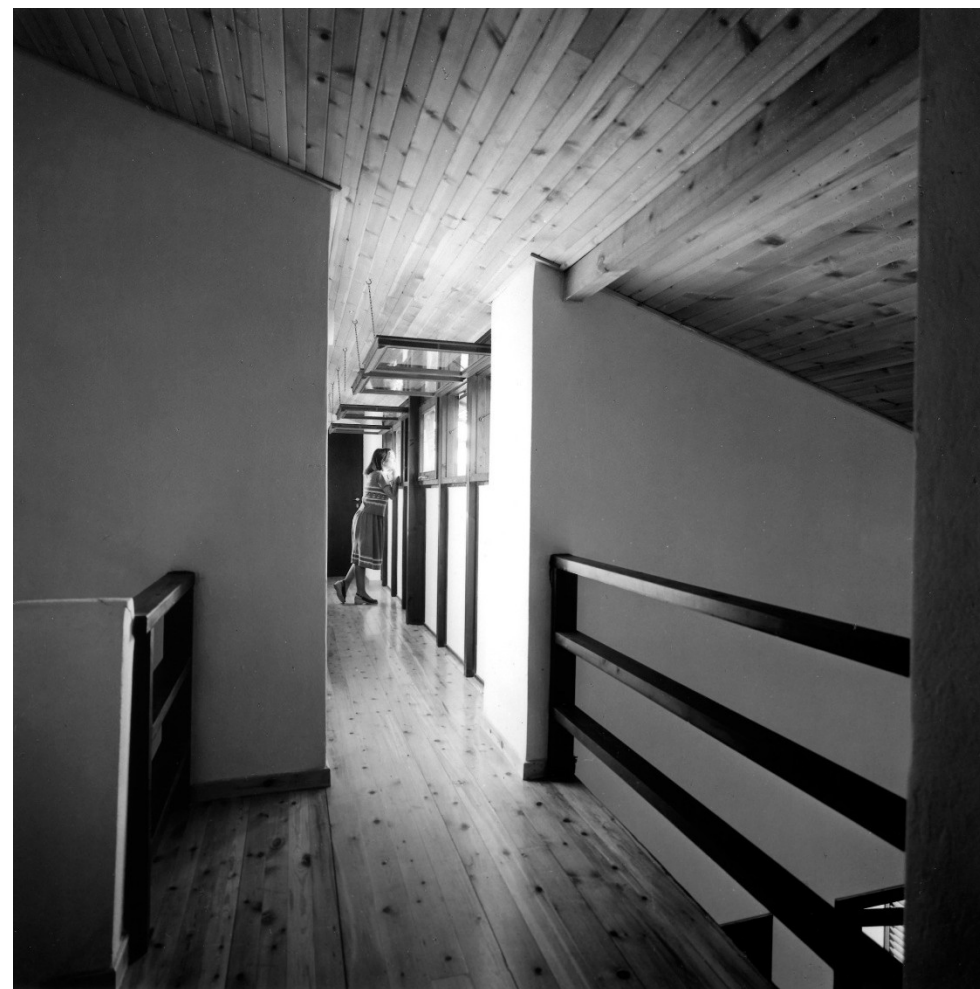
Στην κατοικία της Αναβύσσου η μονολιθικότητα της μορφής προβάλλει τη στερεομετρία του όγκου. Τα ανοίγματα είναι συγκεντρωμένα σε ενότητες, ώστε να δεσπόζει η κτιριακή μάζα. Η έντονη κλίση της στέγης επιχειρεί να συναρτήσει την τριγωνική μορφή με τη φύση και να τη δείξει ως συνέχειά της.

Εικόνα 73 Ανάβυσσος

Το ίδιο συμβαίνει και με το χρώμα του κτιρίου που είναι μια απόχρωση των θάμνων. Η έντασή του εξάρει τη γεωμετρία του όγκου. Εσωτερικά η διάταξη μονώροφων και διώροφων χώρων ανταποκρίνεται στην έντονη κλίση της στέγης. Η κατανομή του όγκου και οι σκιές που δημιουργούνται, δίνουν ως αποτέλεσμα μια σύνθεση τριγώνων εγγεγραμμένων μέσα στο τρίγωνο της αρχικής μορφής.

Η Αρχιτεκτονική εκφράζεται εδώ με ελάχιστα μέσα, ως προσθήκη μιας στοιχειώδους γεωμετρίας στις οργανικές μορφές της φύσης.

Εικόνες 74 & 75 Ανάβυσσος

Μύτικας

Η περιοχή του Μύτικα είναι ένας κάμπος. Τα παλιά σπίτια ακολουθούν απλές γεωμετρικές χαράξεις του τετραγώνου και του παραλληλογράμμου.

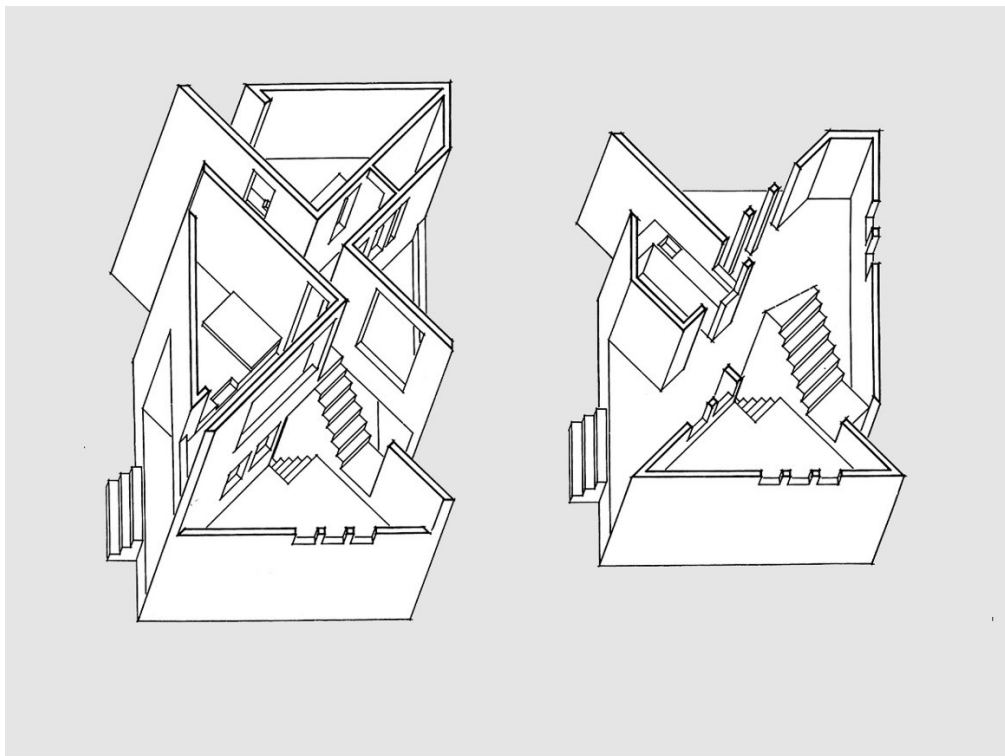
Δύο τετράγωνοι πύργοι, βενετσιάνικα παρατηρητήρια, ορθώνονται πάνω σε δύο λόφους και δίνουν το στίγμα και την ονομασία «Δύο πύργοι» στην τοποθεσία.

Η κατοικία στον Μύτικα, αν και διαφέρει αισθητά από τις παραδοσιακές, είχε ως αφετηρία την απλή γεωμετρία τους. Η συμπαγής μάζα που ορθώνεται πάνω σε τετράγωνη κάτοψη παραπέμπει στη μονολιθικότητα των πύργων, που είναι ορατοί από αυτό το σημείο.

Εικόνα 76 Μύτικας

Οι χαράξεις του χώρου μετασχηματίζουν το αρχικό ορθογώνιο πρίσμα σε μια πιο σύνθετη γεωμετρία. Ο κύβος χωρίζεται σε δύο τετράεδρα που διολισθαίνουν κατά τη διαγώνιο. Τα δύο τρίγωνα της κάτοψης υποδιαίρονται σε άλλα τρίγωνα που συμπεριλαμβάνουν κλειστούς και υπαίθριους χώρους. Η εισαγωγή της διαγώνιου μετασχηματίζει τους χώρους και διευρύνει την αρχικά περιορισμένη προοπτική τους.

Εικόνα 77 Μύτικας

Εικόνα 78 Μύτικας

Η ενσωμάτωση των εξωτερικών χώρων στο περίγραμμα του κτιρίου νοούνται ως προεκτάσεις του υπαίθρου, ως θύλακες της φύσης εντός του κελύφους. Είναι χώροι λειτουργικά χρήσιμοι, διότι το ήπιο κλίμα επιτρέπει μια υπαίθρια ζωή χειμώνα καλοκαίρι, αρκεί να είναι προστατευμένη από τη βροχή. Με την ενσωμάτωση του υπαίθρου σε διάφορες θέσεις, επιχειρείται με έναν και μόνο χειρισμό η ανάδειξη της πλαστικότητας του όγκου.

Εικόνες 79 & 80 Μύτικας

Η εισαγωγή της διαγώνιου στον σχεδιασμό δημιουργεί ηθελημένες παραμορφώσεις στην προοπτική. Ως εντύπωση επικρατεί το σκάψιμο του όγκου. Η μικρή κλίμακα των κουφωμάτων υποβαθμίζεται μέσα στις κόγχες με τις σκιές που αυτές δημιουργούν για να επικρατήσει μια μεγαλύτερη κλίμακα.

Οι παστέλ χρωματισμοί σε τόνους ροζ και μωβ που αντιστοιχούν στα δύο τρίγωνα, επιχειρούν να δράσουν αντιστικτικά, να ελαφρύνουν τη βαρύτητα της κτιριακής μάζας και να προσδώσουν στη μορφή την ευχάριστη διάθεση ενός παιχνιδιού με τη Γεωμετρία.

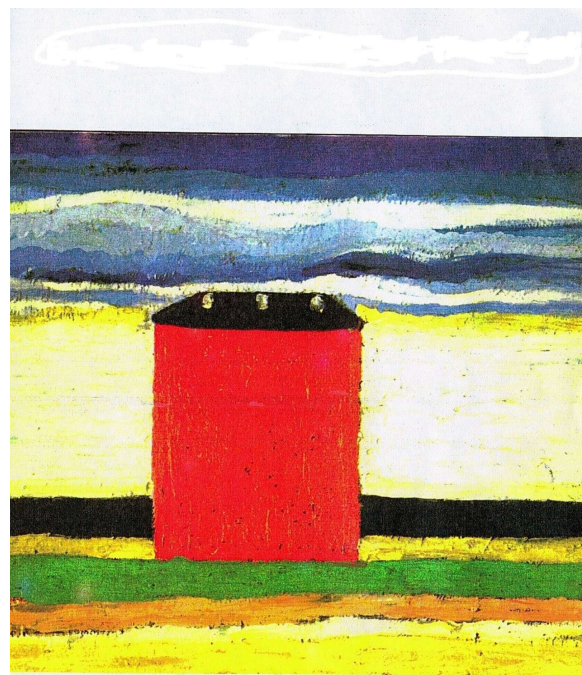
Εικόνες 81 & 82 Μύτικας

Βούλα

Εικόνα 83 Βούλα

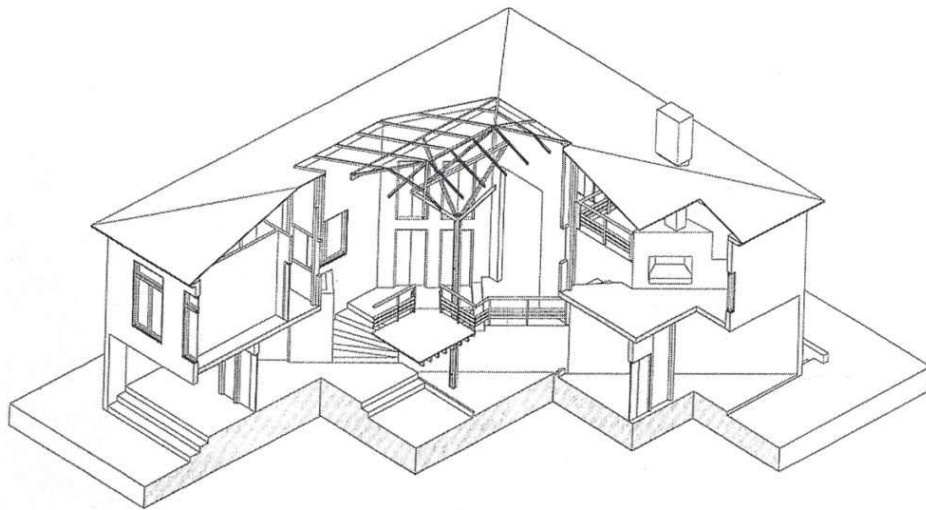
Εικόνα 84 Βούλα

Το σπίτι στη Βούλα έγινε για να στεγάσει θα έλεγα μια αρχετυπική μορφή οικογένειας. Όχι γιατί ήταν παραδοσιακή, αλλά γιατί τρεις γενιές (παππούδες, γονείς, παιδιά) που θέλουν να μείνουν μαζί σ' ένα σπίτι, παραπέμπουν στον τύπο της οικογενειακής εστίας. Είχαμε τρεις κατοικίες λοιπόν σ' ένα σπίτι.

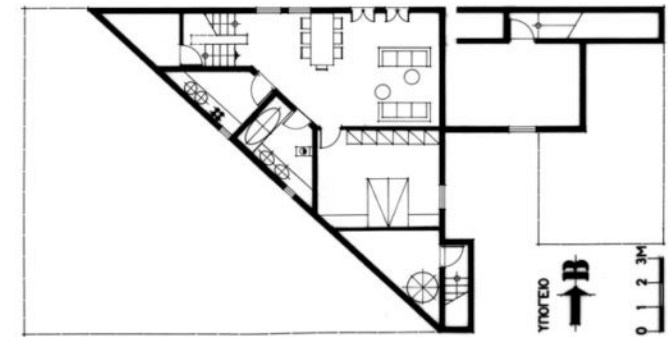
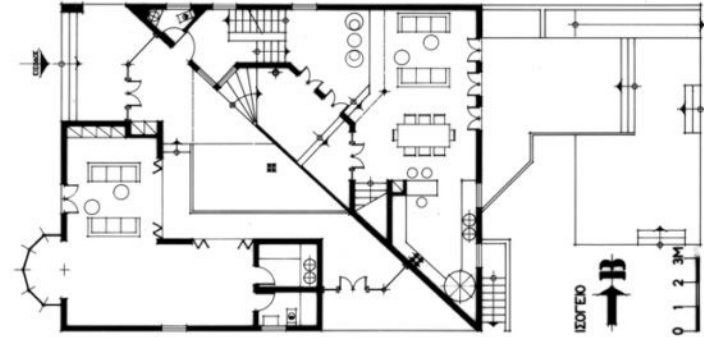
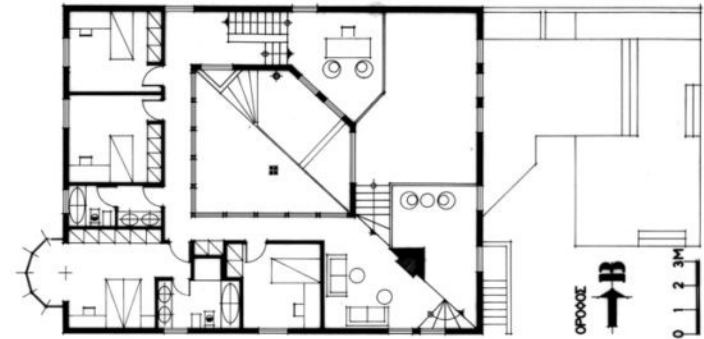
Ξεκινήσαμε από ένα αρχέτυπο. Αυτό που θα σχεδίαζε ένα παιδί για σπίτι ή ο Kasimir Malevitch, που αν και ζωγράφος του Μοντερνισμού, απέδωσε με παρεμφερή τρόπο αυτή την εικόνα.

Η κάτοψη όμως ακολουθεί μια χάραξη που διαφοροποιείται από το αναμενόμενο και παραπέμπει στη γεωμετρία του προηγούμενου θέματος.

Μια διαγώνιος διαπερνά το κτίριο και χωρίζει το ορθογώνιο της κάτοψης στα δύο. Ένα τρίγωνο και δύο υπό γωνία παραλληλόγραμμα, που αντιστοιχούν στις τρεις κατοικίες. Στο κέντρο η διαγώνιος διευρύνεται για να σχηματίσει ένα αίθριο.

Εικόνα 85 Βούλα

Εικόνα 86 Βούλα

Μπορεί κανείς να διαπεράσει το κτίριο χωρίς να μπει εντός του κτιρίου και μπορεί να κινηθεί εντός του χώρου χωρίς να διασταυρωθεί με την αυλή. Και αυτό συμβαίνει διότι η σπειροειδής ανέλιξη των χώρων γύρω από το αίθριο επιτρέπει τη συνέχεια τόσο της εξωτερικής, όσο και της εσωτερικής κίνησης.

Μια σκάλα συνδέει τα πέντε επίπεδα απευθείας με την είσοδο, ώστε να μην είναι πάντα απαραίτητη η κυκλική κίνηση γύρω από το αίθριο. Ακολουθώντας κανείς τη βαθμιδωτή διάταξη των επιπέδων, βρίσκεται με μικρές υψομετρικές διαφορές σε μια αλληλουχία χώρων με διαφορετικές προοπτικές.

Εικόνα 87 Βούλα

Εικόνα 88 Βούλα

Εικόνα 89 Βούλα

Εικόνα 90 Βούλα

Εικόνα 91 Βούλα

Η αυλή συνιστά το κέντρο του κτιρίου και τον τόπο αναφοράς των μελών της οικογένειας. Σ' αυτό συντελεί και η διαφάνεια των εσωτερικών όψεων σε αντίθεση με τα περιορισμένα σημειακά ανοίγματα των εξωτερικών, σηματοδοτώντας έτσι την εσωστρέφεια των χώρων.

Ας μην ξεχνάμε ότι το κτίριο βρίσκεται σε κεντρική περιοχή της Βούλας και ο κήπος που το περιβάλλει είναι εκτεθειμένος στα βλέμματα της γειτονιάς. Μια διάφανη ομπρέλα καλύπτει την αυλή και τη μετατρέπει σ' ένα διυπόστατο χώρο μεταξύ του μέσα και του έξω.

Τα διαφορετικά υλικά των όψεων γύρω από αυτόν παραπέμπουν στον χαρακτήρα μιας μικρής δημόσιας πλατείας που περιβάλλεται από διαφορετικές όψεις κτιρίων. Μιας μικρής πλατείας στο κέντρο του κτιρίου προστατευμένης από τον καιρό και τις όποιες δυσμενείς συνθήκες του περιβάλλοντος. Εδώ οι πόρτες μπορούν να μένουν ανοιχτές όλο τον χρόνο και να επικοινωνούν άμεσα με έναν εσωτερικό κήπο που είναι εντέλει και ο τόπος συγκέντρωσης της μεγάλης οικογένειας, ένα μεγάλο καθιστικό.

Η αντιπαράθεση της απλότητας του όγκου με την πολυπλοκότητα του χώρου θέλει να εντείνει το ενδιαφέρον της ανακάλυψης στον επισκέπτη. Ο καθιερωμένος τύπος «κατοικίας με αίθριο» μετασηματίστηκε εδώ σ' έναν διαφορετικό τύπο κτιρίου με ενσωματωμένο το αίθριο για τις ανάγκες της συγκεκριμένης οικογένειας.

Εικόνα 92 Βούλα

Δημόκριτος

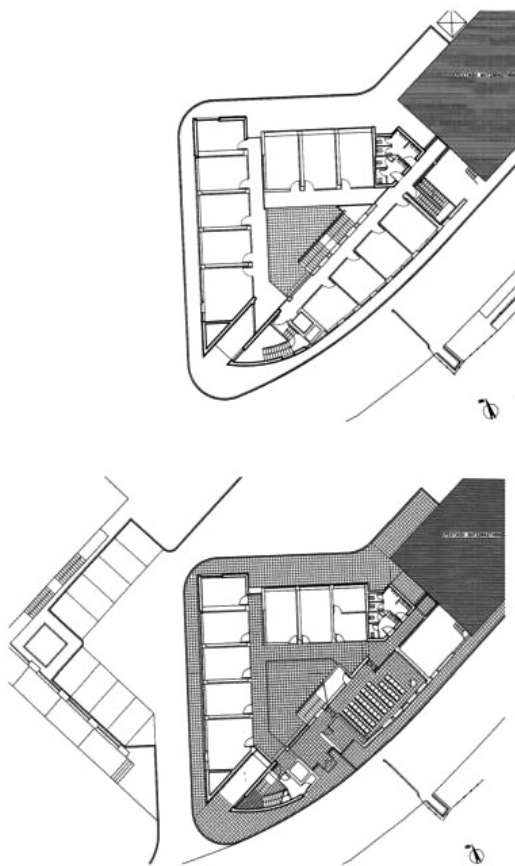
Το Ινστιτούτο Πυρηνικής Τεχνολογίας στον Δημόκριτο παρουσιάζει ομοιότητες με τα δύο προηγούμενα θέματα παρόλο που εδώ δεν έχουμε να κάνουμε με κατοικία. Και τούτο διότι ο «Τύπος», γεωμετρικός ή κτιριακός, δεν αφορά συγκεκριμένη θεματολογία, αλλά ένα μοντέλο οργάνωσης που επιδέχεται πολλές ερμηνείες και εφαρμογές.

Ο επισκέπτης έχει ευθύς εξαρχής όλη την εικόνα του κτιρίου, γιατί το προσεγγίζει από την οξεία γωνία. Αυτή είναι που σηματοδοτεί και την ιδιαιτερότητά του.

Εικόνα 93 Δημόκριτος

Η κάτοψη ακολουθεί τη χάραξη ενός ορθογωνίου τριγώνου με καμπύλη υποτείνουσα. Η διαγώνιος διαπερνά τον χώρο, όπως στα προηγούμενα δύο θέματα. Διευρύνεται και εδώ στο κέντρο για να δώσει ένα είδος δημόσιου χώρου, για συνεύρεση των εργαζομένων ή ακόμα και για εκδηλώσεις γενικότερου ενδιαφέροντος. Η εσωτερική αυλή φωτίζεται από πάνω και περιβάλλεται από έναν εξώστη που δεν φανερώνεται όλος με την πρώτη ματιά.

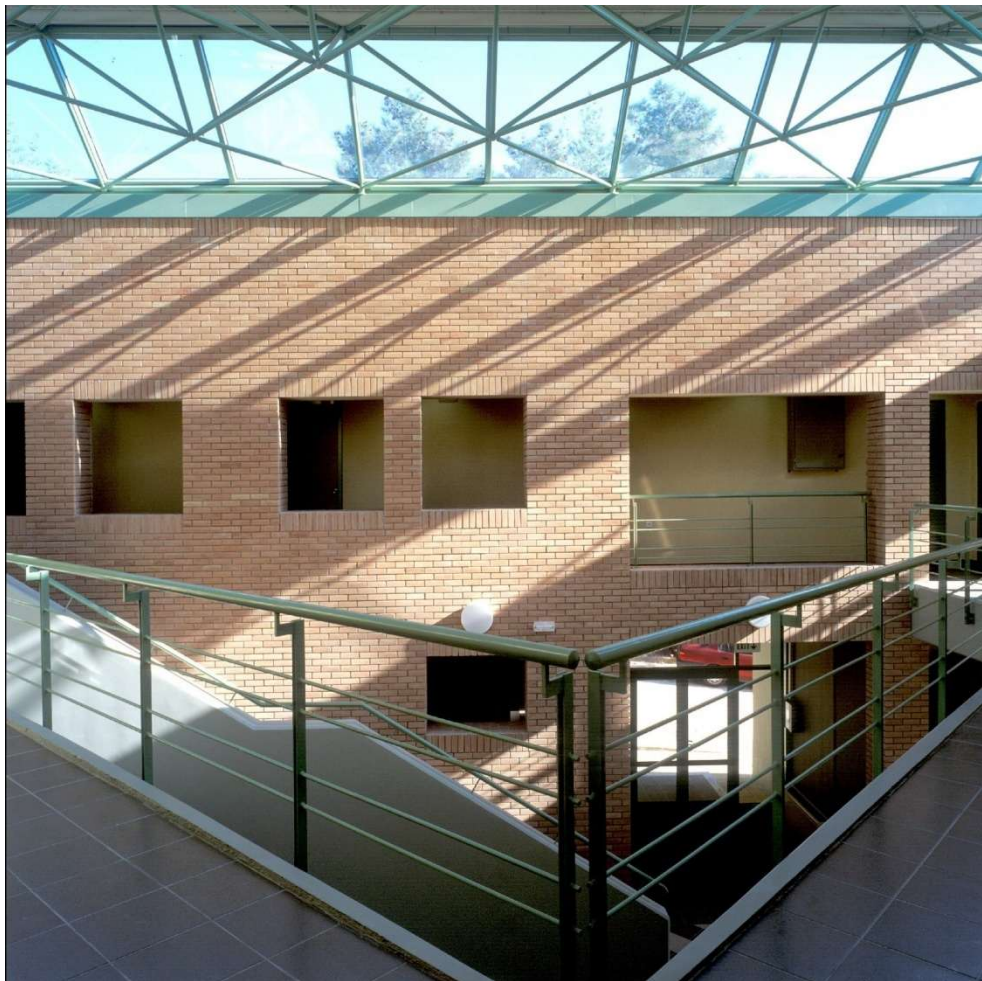

Εικόνα 94 Δημόκριτος

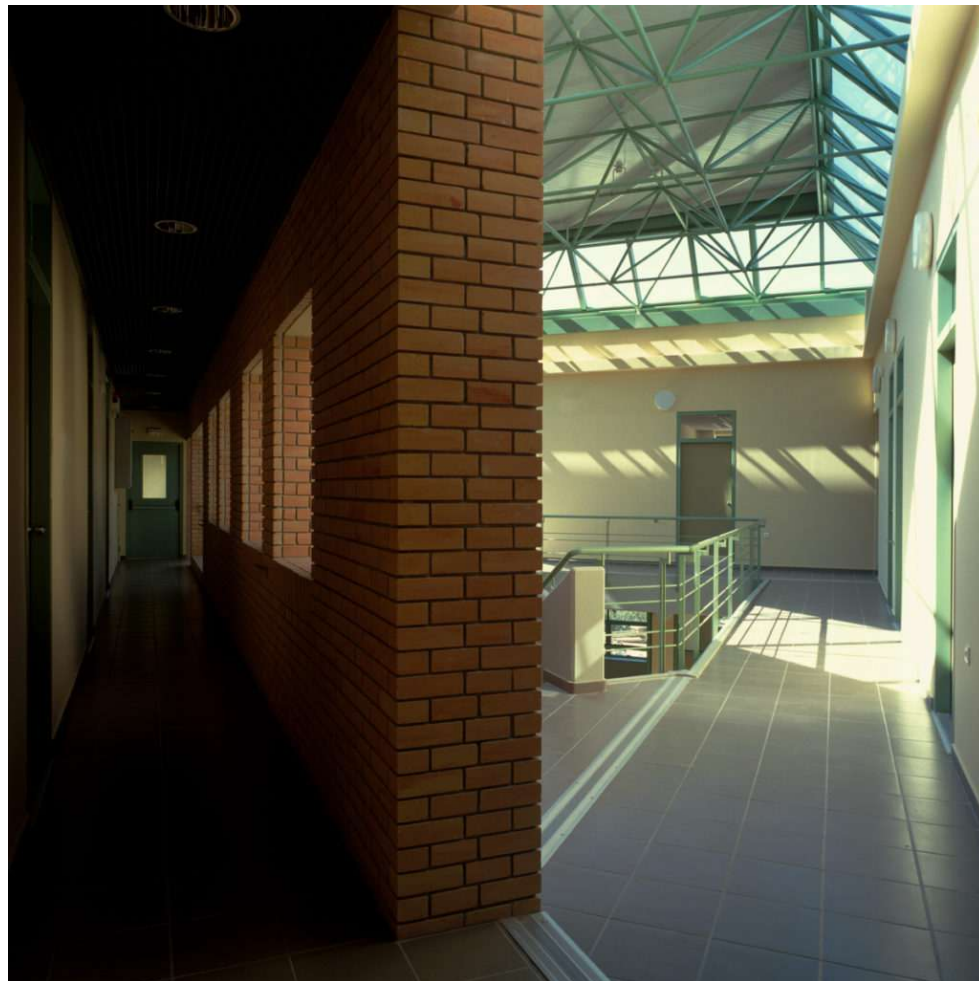
Ένας τούβλινος τοίχος με τα ανοίγματά του παραπέμπει στην εικόνα μιας εξωτερικής όψης εντός του κτιρίου. Με την παρεμβολή του τούβλινου πετάσματος, ο χώρος επιμερίζεται και αποκαλύπτεται σταδιακά με την κίνηση του επισκέπτη. Η επιλογή του τούβλου έγινε για να συμβάλλει με την παρουσία του ως φυσικό υλικό στην οικειοποίηση του χώρου από τους εργαζόμενους.

Εικόνα 95 Δημόκριτος

Εικόνα 96 Δημόκριτος

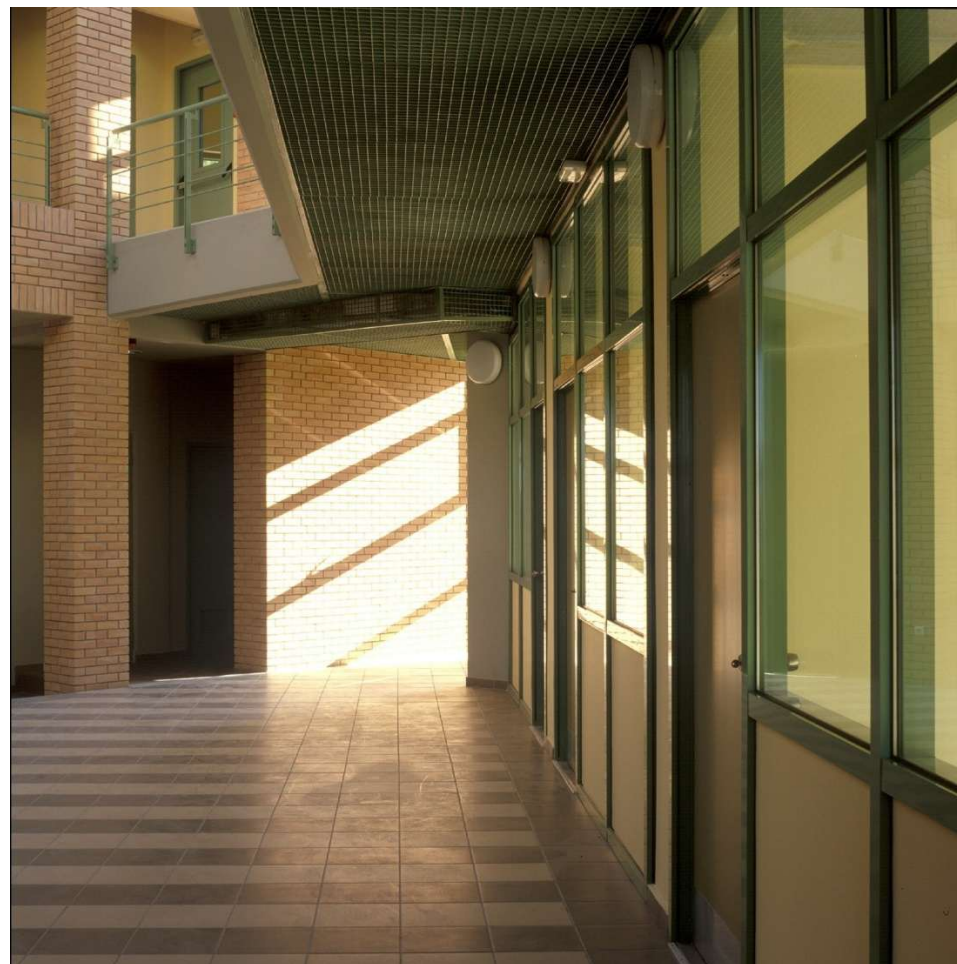

Εικόνα 97 Δημόκριτος

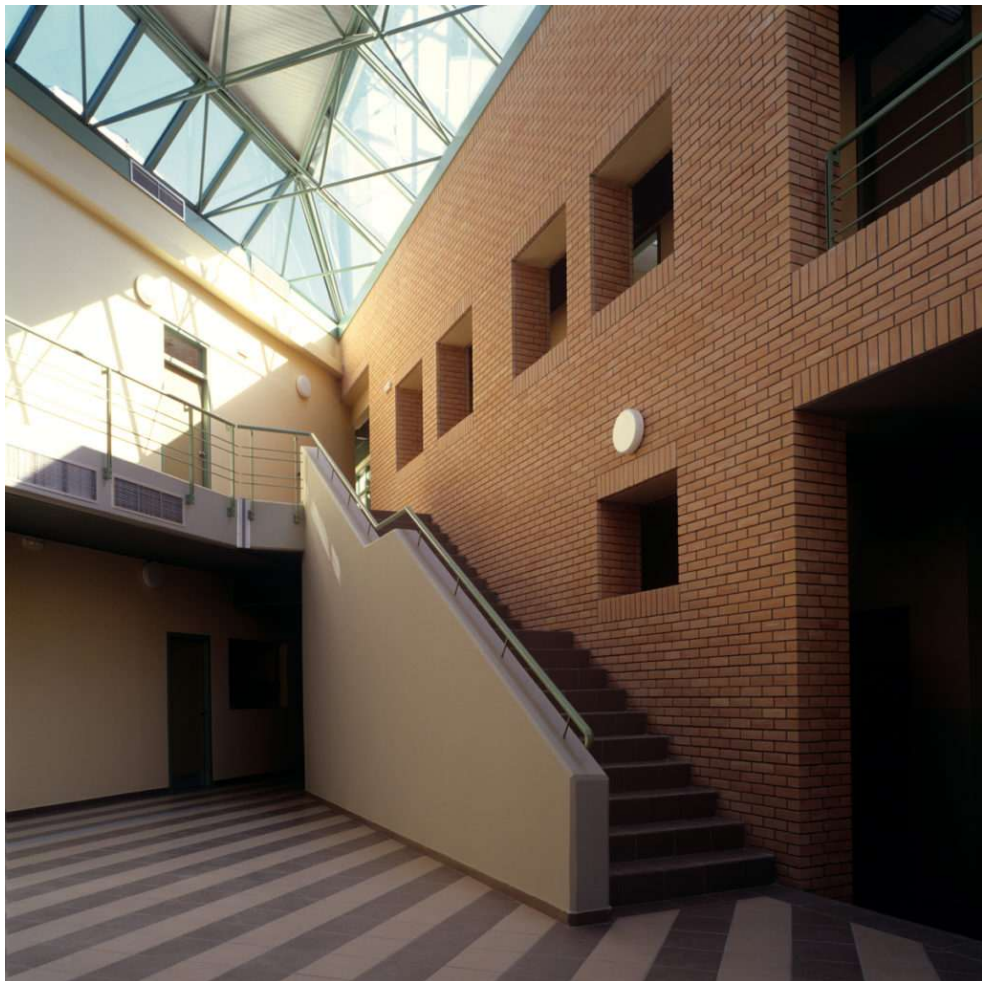
Τα μεγάλα ανοίγματα δίνουν διαφάνεια, επεκτείνουν την αυλή και τη συναρτούν με τους χώρους εργασίας. Η διεύρυνση της επιφάνειας από την καμπύλη της υποτεινουσας χρησιμοποιείται για αίθουσες σεμιναρίων και ομιλιών. Οι σχισμές στην οροφή φωτίζουν και εξαερίζουν το αίθριο με φυσικό τρόπο. Η αποκόλλησή της από τα περιμετρικά τοιχώματα την ελαφραίνει και δίνει την αίσθηση ότι η μεταλλική στέγη αιωρείται.

Εικόνα 98 Δημόκριτος

Εικόνα 99 Δημόκριτος

Εικόνα 100 Δημόκριτος

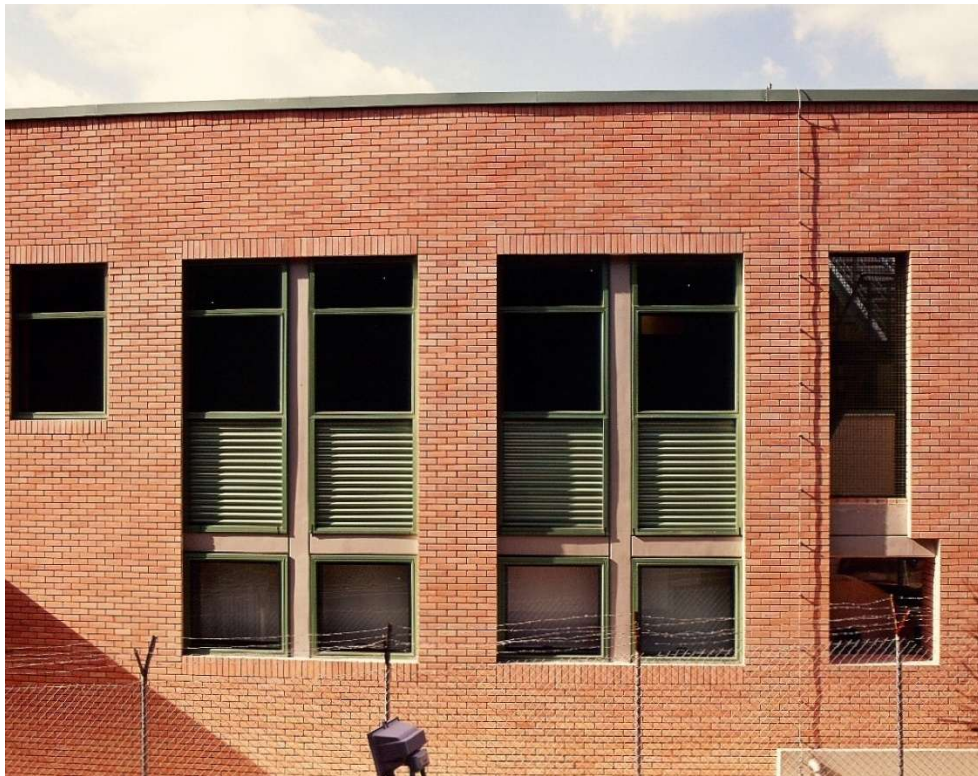
Εικόνα 101 Δημόκριτος

Η υποτείνουσα εμφανίζεται στην καμπύλη επιφάνεια της τούβλινης όψης. Τα ανοίγματα είναι συγκεντρωμένα σε μεγαλύτερες ενότητες και η μικρή υποχώρησή τους συμβάλλει στην πλαστικότητα της όψης (πρόκειται για ένα χειρισμό ανάλογο με αυτόν στη Σαμαρίνα). Ο τούβλινος τοίχος επεκτείνεται και αποσχίζεται από τον όγκο. Η πρώτη εντύπωση και αυτή που επικρατεί, όπως είδαμε και στην αρχή, υπαγορεύεται από τον δυναμισμό της οξείας γωνίας. Οι σχισμές στο κέλυφος, και ιδιαίτερα εδώ, παραπέμπουν θεματικά στη διάσπαση του ατόμου που ως έννοια συνδέεται συνειρμικά με την επωνυμία του Ινστιτούτου.

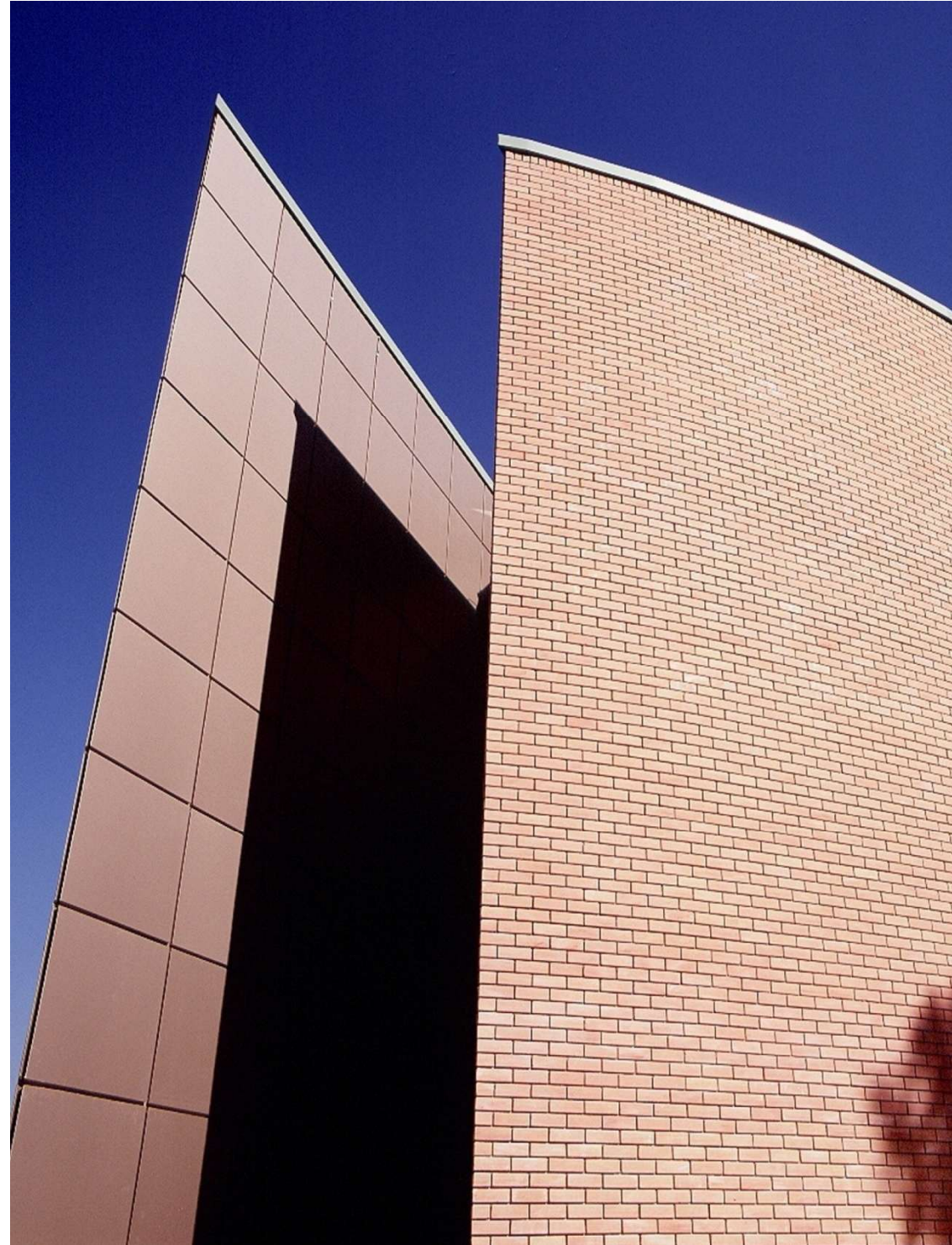

Εικόνα 102 Δημόκριτος

Η χρήση του τούβλου συμβάλλει στη δημιουργία ενός οικείου περιβάλλοντος. Και η παρουσία εκατέρωθεν της σχισμής (στην οξεία γωνία του κτιρίου) του μετάλλου και του τούβλου, δύο υλικών που παραπέμπουν στη βιομηχανική παραγωγή και στην παράδοση, θέλουν συμβολικά να υπογραμμίσουν την ανάγκη σύμπραξης καθιερωμένων και νέων αξιών για την ομαλή ένταξη του ατόμου σε μια κοινωνία και σ' ένα σύγχρονο περιβάλλον, κατ' εξοχήν τεχνολογικά προσανατολισμένο.

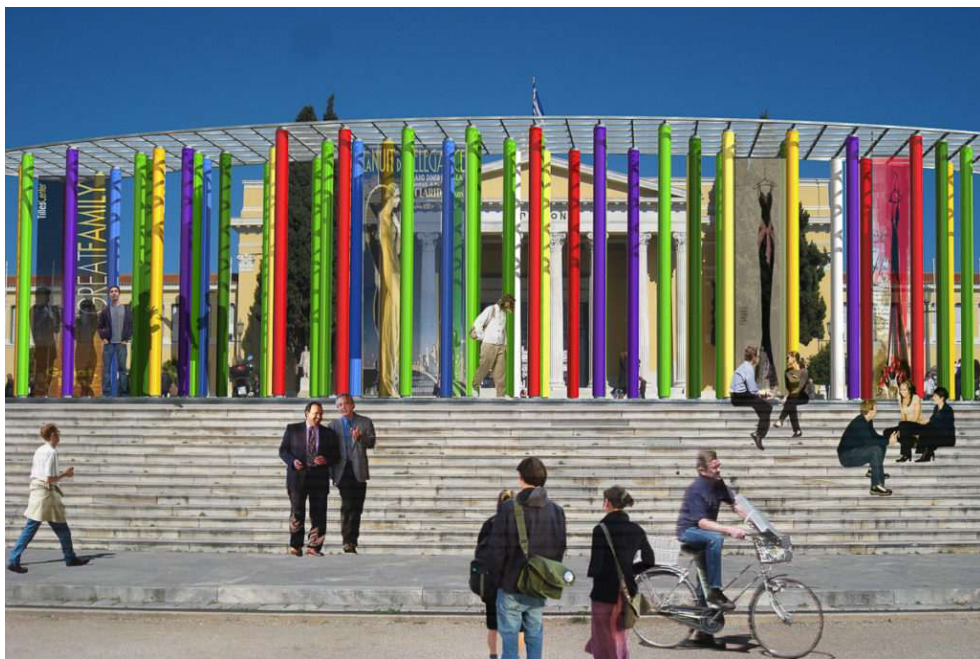

Εικόνες 103 & 104 Δημόκριτος

Στοά

Θα τελειώσω με ένα πρόσφατο σχετικά θέμα που δεν χρειάζεται εξηγήσεις, διότι εδώ τύπος, τόπος και χώρος βρίσκονται τόσο κοντά, που σχεδόν συμπίπτουν. Αφορά μια εφήμερη κατασκευή για εορταστικές εκδηλώσεις και της έχουμε δώσει την ονομασία «Μια στοά για την Αθήνα». Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Εικόνες 105 & 106 Στοά

